

Green Key

Kriteerit leirintäalueille ja mökkikylille

Uusi kriteeristö tulee voimaan 1.1.2022

Majoitusalan ympäristöohjelma Green Key

Green Key on kansainvälinen ympäristömerkki, jonka on saanut jo yli 3200 majoitusalan yritystä 60 maassa. Ohjelma on suunniteltu alusta lähtien majoitusalalle, jonka vuoksi se huomioi tehokkaasti alan ominaispiirteet ja on toteutukseltaan käytännönläheinen.

Green Key -ohjelma kasvattaa majoitusalan ympäristötietoisuutta ja edistää kestävä matkailua. Merkki perustuu ympäristökriteereihin, joiden noudattamiseen ja seurannan raportointiin osallistuja sitoutuu. Green Key -merkin saanut hakija sitoutuu mm. henkilöstön ja asiakkaiden ympäristötietoisuuden kasvattamiseen, energian- ja vedenkäytön tehostamiseen ja muuhun majoitustoiminnan ympäristörasituksen pienentämiseen. Ohjelma motivoi niin henkilökuntaa kuin asiakkaitakin ekotekoihin.

Green Key -ohjelma on kansainvälisen ympäristökasvatusjärjestön FEE:n (Federation of Environmental Education) hallinnoima. Suomessa Green Key -merkin myöntää ja sen käyttöä valvoo FEE Suomen kokonaan omistama Suomen Ympäristökasvatus Oy. FEE Suomi on voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen ympäristökasvatusjärjestö.

Green Key -sertifioidut yritykset saavat ympäristötyönsä esille tuomiseksi käyttöönsä kansainvälisesti tunnetun Green Key -tunnuksen.

Tervetuloa mukaan!

Yhteystiedot:

Green Key

Going Green Oy
Kyllikinportti 2
00240 Helsinki
email: info@greenkey.fi

www.greenkey.fi www.greenkey.global

Green Key -ympäristömerkin hakuprosessi

Green Key -ympäristömerkki edellyttää, että majoitusyritys täyttää tietyt Green Key -kriteerit. Nämä kriteerit on jaettu kahteen eri luokkaan: 1) peruskriteerit, 2) pistekriteerit

Hakijan tulee täyttää kaikki pakolliset peruskriteerit Green Key -merkkiä hakiessaan. Tämän jälkeen hakijan toiminnan tulee täyttää kaikki Green Key -merkin pakolliset kriteerit vuosittain sekä lisäksi vähintään alla olevan taulukon määrittelemä määrä pistekriteereistä:

Vuosi	prosenttia	kpl
1	0%	0
2	5%	6
3	10%	12
4	15%	18
5-9	20%	24
10	50%	59

Mikäli kriteeri koskee toimintoa, jossa hakija käyttää alihankkijaa tai vuokratyövoimaa, sitouttaa hakija toimijat Green Keyn mukaisiin toimintamalleihin ja vastaa heidän puolestaan kriteerien toteutumisesta. Mikäli kriteeri koskee toimintoa, jota kohteella ei ole, ei kriteeriä luonnollisesti tarvitse täyttää.

Hakijalla tulee olla kirjallisena ympäristöpolitiikka, ympäristötavoitteet sekä näihin liittyvä toimintasuunnitelma. Dokumentit toimitetaan Green Key -hakemuksen liitteenä. Hakemukseen tulee myös muita liitteitä, jotka on listattu tässä dokumentissa ja merkitty seuraavasti:

 = erillinen liite vaaditaan   = lisää dokumentti Green Key -ympäristökansioon

Hakemus lähetetään sähköisesti Green Keyille. Green Key käsittelee hakemuksen ja auditoi sen jälkeen hakijan. Auditoinnin tarkoituksena on varmistaa, että hakijan toiminta noudattaa Green Key -kriteeristöä sekä yhdessä suunnitella hakijan ympäristötyötä, sen näkyvyyttä ja kehittymistä.

 -merkki kertoo miten kyseinen kriteerikohta käsitellään auditoinnissa

Green Key-tuomaristo käsittelee hakemuksen ja auditointiraportin, ja päättää sertifiointista. Sertifiointi on voimassa yhden vuoden kerrallaan.

1. YMPÄRISTÖJOHTAMINEN JA -VASTULLISUUS

Ympäristöjohtamisella tarkoitetaan ympäristötyön hallintaa ja kehittämistä. Johdon sitoutuminen ja kannustava ote ympäristötyöhön luovat perustan ympäristövastuullisen ilmapiirin leviämiseksi koko henkilöstön pariin.

Jotta ympäristötyö olisi suunnitelmallista ja kehittyvää, yritys tarvitsee ympäristöjohtamiseensa apuvälineitä, kuten yhteisen ympäristöpolitiikan ja konkreettista ympäristötyötä ohjaavan toimintasuunnitelman sekä avainhenkilönä toimivan ympäristövastaavan.

PAKOLLISET PERUSKRITEERIT	
Hakija noudattaa toiminnassaan Suomen ympäristölakeja ja -asetuksia, ja hakija täyttää kaikki toimintaansa koskevat lakisääteiset velvoitteet.	<p>Minimivaatimukset Green Key –kohteille on listattu kansainvälisesti: www.greenkey.global. Suomessa perustason vaatimukset sisältyvät jo lakivaatimuksiin.</p> <p>Green Key -kohteita kannustetaan Suomessakin lakivaatimukset ylittävään vastuullisuuteen - myös muillakin kuin ympäristövastuullisuuden alueella.</p> <p>Lakivelvoitteiden mahdollisia muutoksia voi seurata osoitteesta www.finlex.fi.</p> <p>☒ Yrityksen johdon edustaja on paikalla kertomassa hakijan liiketoiminnasta, sen toimintaa koskevien perusvelvoitteiden täyttämistä ja Green Key -työn periaatteista.</p>
Johto on sitoutunut ympäristötyöhön ja nimittänyt hakijain ympäristövastaavan. Ympäristövastaava toimii myös Green Key -yhteyshenkilönä.	<p>Täytä ympäristövastaavan yhteystiedot hakemukseen.</p> <p>☒ Ympäristövastaava on paikalla kertomassa hakijan ympäristötyöstä ja Green Key velvoitteiden täyttämistä.</p> <p>Ympäristövastaavan nimittäminen tehostaa ympäristötoimintanne koordinoitua ja antaa sille painoarvoa. Ympäristövastaava toimii yrityksen yhteyshenkilönä Green Key -asioissa.</p> <p>Ympäristövastaava mm. tukee henkilökunnan ympäristötyötä sekä kehittää ja toimeenpanee ympäristötyötä yhteisen ympäristöpolitiikan ja toimintasuunnitelman pohjalta.</p>
Yrityksellä on kirjallinen ympäristöpolitiikka. Ympäristöpolitiikka on hakemuksen liitteenä.	<p> Kirjallinen ympäristöpolitiikka.</p> <p>Tiiviiseen ja helposti omaksuttavaan muotoon kirjattu ympäristöpolitiikka mahdollistaa koko henkilökunnan sitoutumisen ympäristötyöhön. Ympäristöpolitiikka antaa kokonaiskuvan ympäristöjohtamisen periaatteista ja keinoista. Lisäksi politiikkaan kirjataan ne laajemmat, pitkän aikavälin päämäärät ja tavoitetilat, joita yritys pyrkii ympäristötyöllensä saavuttamaan.</p> <p>Varmistakaa, että kirjallinen ympäristöpolitiikka on henkilöstön, asiakkaiden ja kumppanienne saatavilla.</p>

<p>Hakija tavoittelee ympäristötyössään jatkuvaa parantamista. Hakijalla on kirjatut, vähintään vuosittain tarkasteltavat, konkreettiset ympäristötavoitteet, joille on tavoiteaikataulu ja vastuuhenkilöt.</p>	<p> Hakijan ympäristötavoitteet sekä niihin liittyvät toimenpiteet, vastuuhenkilöt ja tavoiteaikataulut.</p> <p>Green Key –työhön liittyvät tavoitteet voivat liittyä niin ympäristökuormituksen vähentämiseen kuin henkilökunnan, asiakkaiden tai muiden tärkeiden sidosryhmien ympäristötietoisuuden, -asenteiden ja toimintatapojen edistämiseen.</p> <p>Listatkaa vähintään 3 tavoitetta seuraaville 12 kuukaudelle. Lisäksi voi mukana olla pidemmän tähtäimen tavoitteita.</p> <p>Tavoitteet voivat hyvin liittyä myös Green Key – pistekriteereihin ja niiden kasvavaan määrään vuosittain.</p> <p>☒ Auditoinnissa käymme läpi miten edellisen kuukauden tavoitteet on saavutettu ja mitä tavoitteita on kirjattu seuraavalle 12 kuukaudelle.</p>
<p>Green Key -ympäristöohjelman dokumentaatio on kerätty ympäristökansioksi. Kansio on Green Key:n edustajien saatavilla ja tarkastettavissa.</p>	<p>Ympäristötyönne seurattavuutta ja kokonaisuuden hahmottamista helpottaa kun kaikki ympäristötyöhönne liittyvä tärkeä dokumentaatio on saatavilla yksissä kansissa, joko paperisina tai sähköisenä tiedostokansiona.</p> <p>Liitä ympäristökansioon ainakin (kohdat merkitty vihreällä avaimella hakemuksessa): ympäristöpolitiikka, vuosittaiset ympäristötavoitteet, ympäristöviestinnän esimerkkejä (sisäinen ja ulkoinen viestintä), mittaukset ja toimenpiteet, kokousten pöytäkirjat sekä työohjeet. Jätä tilaa myös uusien ideoiden keräämiseen. Varmistakaa, että kansio on koko henkilökunnan saatavilla.</p> <p>Green Key -kansio auttaa myös vuosittain uuden Green Key -hakemuksen teossa: Kun keräät dokumentaation vuoden aikana kansioon, on hakemusta lähettäessä helppo kerätä kansiosta tarvittavat liitteet mukaan.</p> <p>☒ Green Key -kansio on auditoijan saatavilla.</p>
<p>Ympäristövastaava varmistaa, että Green Key -kriteerien mukainen toiminta tarkastetaan vuosittain. Ympäristövastaava raportoi tilanteesta johdolle.</p>	<p>Jotta ympäristötyö on jatkuvaa, ympäristövastaava huolehtii ja seuraa ympäristötavoitteiden saavuttamista ja Green Key -kriteerien täyttymistä. Ympäristövastaava myös huomioi edellisissä auditoinneissa esille tulleet tai Green Key -tuomariston esittämät parannusehdotukset.</p>
<p>Hakija tekee aktiivista ympäristöyhteistyötä yhden tai useamman tärkeäksi määrittelemänsä sidosryhmän kanssa. Green Key toimenpiteitä käsitellään vuorovaikutuksessa sidosryhmän kanssa vähintään kerran vuodessa.</p>	<p>Green Key -kohteet ovat esimerkkejä ympäristötyöstä niin muille alansa tekijöille kuin ympäröivälle yhteisölle ja kumppaneilleen. Kannustakaa myös sidosryhmiänne yhteistyöllä ympäristön hyvinvoinnin edistämiseen ja ympäristötietoisuuden kasvattamiseen.</p> <p>Aktiivisella ympäristöyhteistyöllä tarkoitetaan vähintään kerran vuodessa tapahtuvaa ympäristötietoisuutta lisäävää tai ympäristötekoihin kannustavaa vuorovaikutteista toimintaa. Se voi tapahtua esim. järjestön, yhteisön, viranomaisen, lähiasukkaiden, oppilaitoksen, päiväkodin tai tavarantoimittajien kanssa. Green Key –kohteita</p>

	<p>kannustetaan yhteistyöhön paikallisten Vihreä lippu –koulujen ja –päiväkotien kanssa. www.vihrealippu.fi</p> <p>☒ Dokumentit tehdystä yhteistyöstä auditoijan saatavilla.</p>
Toimipisteen oma alue ei ole saastunut eikä aiheuta vaaraa vieraiden turvallisuudelle tai terveydelle.	
PISTEKRITERIT	
<p>1.1. Hakijai mittaa oman hiilijalanjälkensä. Mittauksessa käytettävä työkalu tulee yksilöidä lisätietokentässä.</p>	<p>Hiilijalanjälki kertoo kuinka paljon kasvihuonekaasupäästöjä jonkin tuotteen, toiminnan tai palvelun tuottaminen aiheuttaa.</p> <p>Laskennassa voidaan käyttää myös Green Keyn tarjoamaa työkalua: http://www.greenkey.global/online-hcmi/</p> <p>Hakija tavoittelee hiilijalanjälkensä pienentämistä. Myös päästöjen kompensointiin kannustetaan: www.greenkey.global</p> <p>☒ Auditoinnissa hakija esittää laskentatavan ja työkalun, toimintamallin päästöjen vähentämiseksi ja/tai kompensoimiseksi.</p>
<p>1.2. Hakija tukee lähiyhteisössään ympäristön hyvinvointia ja luonnon monimuotoisuutta edistävää toimintaa. Kerro lisätietokentässä lyhyesti miten.</p>	<p>Tällainen toiminta voi olla esimerkiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • viheralueiden ja luonnonympäristöjen kunnostamista • ulkoilu- ja luontoretkeä, joihin myös paikalliset voivat osallistua • ympäristöyhteistyötä paikallisten esimerkiksi Vihreä lippu -koulujen ja -päiväkotien kanssa <p>☒ Auditoinnissa hakija esittelee yhteisössä toteutetun ympäristötyön sisältöä ja/tai tuloksia.</p>
<p>1.11. Hakija toteuttaa toimissaan kulttuurisesti kestävä matkailua arvostaen ja suojellen paikalliskulttuuria ja paikallista elämäntapaa sekä tukee alueen elinvoimaisuutta.</p>	<p>Kulttuurinen kestävyys on muun muassa kulttuuriympäristön, rakennusten, perinteiden ja elämäntapojen säilyttämistä ja suojelemista. Tärkeitä huomioitavia asioita ovat paikalliset perinteet, Lapissa lapinpuvun käyttö, saamelaiskäsitöet ja poronhoidon säilyminen saamelaisten elinkeinona, rannikkoseuduilla esimerkiksi kalastamiseen liittyvät perinteet ja elämäntavat. Paikallisuuden esille tuominen ja kulttuurisen omaleimaisuuden säilyttäminen on tärkeää joka puolella Suomea.</p> <p>☒ Hakija esittelee miten tukee kulttuurista kestävyyttä</p>
<p>1.12. Hakija ei myy eikä esittele tuotteita, jotka vaarantavat paikallisen luonnon tai kulttuurin säilymisen.</p>	<p>Hakija toimii paikallista luontoa ja kulttuuria suojellen myös tehdessään tuotehankintoja. Hakijaa kannustetaan myös opastamaan asiakkaita valitsemaan tuotteita ja palveluja, jotka ylläpitävät alueen hyvinvointia.</p> <p>☒ hankintapolitiikka</p>

<p><i>1.13. Hakija kerää ja lahjoittaa tarpeettomat tavarat ja materiaalit hyväntekeväisyyteen. Lahjoitukset tehdään harkitusti ja siten, että lahjoitus hyödyttää vastaanottajaa pitkäkestoisesti.</i></p>	<p>Hakija toimii vastuullisesti poistettavien tuotteiden ja materiaalien osalta ja pyrkii pidentämään niiden elinkaarta. Käyttökelpoiset tuotteet ovat usein erittäin arvokkaita hyväntekeväisyysorganisaatioille.</p> <p>Kriteeri täyttyy, mikäli hakija on lahjoittanut viimeisen 12 kuukauden aikana tavaroita tai materiaalia valitsemaansa hyväntekeväisyyskohteeseen.</p> <p>☒ Auditoinnissa hakija esittää lahjoituksen sisällön, määrän ja kohteen (lyhyt selvitys).</p>
<p><i>1.14. Hakija on tehnyt Sitoumus 2050 –kestävän kehityksen toimenpidesitoumuksen.</i></p>	<p>Hakijakohde tai omistajayritys on tehnyt kansallisen yhteiskuntasitoumuksen kestävän kehityksen edistämiseksi: www.sitoumus2050.fi</p>

2. HENKILÖSTÖN OSALLISTAMINEN

Mikäli kohteella ei ole palkattua henkilökuntaa voi tämän osion ohittaa merkitsemällä ruudun ”Kohteella ei ole palkattua henkilökuntaa”.

Johdon ja henkilökunnan välinen yhteistyö ja sujuva kommunikaatio ovat pohja pitkäjänteiselle ympäristötyölle. On tärkeää, että ympäristötyöllä on johdon tuki, ja että henkilökunnan jäsenet sitoutuvat Green Key -toimintaan osana päivittäistä työtään ja osaavat informoida asiakkaita yrityksen tekemästä ympäristötyöstä.

PAKOLLISET PERUSKRITEERIT

<p>2.1 Johto pitää henkilökunnan kanssa säännöllisesti kokouksia, joissa käydään läpi kohteen nykyinen ympäristötyö ja tulevat toimenpiteet.</p>	<p> Kokousten pöytäkirjat</p> <p>Henkilökunnan ja johdon yhteisten kokousten tarkoituksena on pitää henkilöstö ajan tasalla hakijan ympäristötyöstä. Lisäksi kokoukset toimivat osallistumisforumina, jossa henkilökunta voi esittää toiveitaan ja ideoitaan ympäristötyöhön liittyen. Varmistakaa kokousten säännöllisyys (vähintään kerran vuodessa).</p> <p>Etenkin isojen työyhteisöjen kannattaa perustaa henkilökuntaa laajemmin edustava ympäristötyöryhmä, joka toimeenpanee ympäristötyötä sekä tiedottaa siitä yhteistyössä ympäristövastaavan kanssa.</p>
<p>2.2 Ympäristövastaava osallistuu säännöllisesti, vähintään kahdesti vuodessa, johtoryhmän tapaamisiin ja esittelee ympäristötoimenpiteiden tilanteen ja kehittymisen.</p>	<p>Säännöllinen vuoropuhelu johdon ja ympäristövastaavan välillä on tärkeää. Etenkin pienemmissä yksiköissä ympäristövastaavan ja johdon välinen tapaaminen voidaan pitää samassa yhteydessä kuin henkilökunnan ja johdon kokoukset.</p> <p> Tapaamisten pöytäkirjat.</p> <p>☒ Tapaamisten pöytäkirjat auditoijan saatavilla.</p>
<p>2.3. Ympäristövastaava ja muut ympäristökysymysten parissa työskentelevät (johtoryhmän jäsenet, kiinteistöhuolto, vahtimestarit, vastaanotto ja keittiö) saavat vuosittain koulutusta omaan työhönsä liittyvissä ympäristöasioissa.</p>	<p>Säännölliset koulutukset lisäävät motivaatiota ympäristötyöhön ja tukevat henkilökunnan osaamisen kehittymistä. Hakija valitsee itse millainen koulutus eri henkilöille tukee ympäristötyötä parhaiten. Esimerkkejä koulutusteemoista: lajittelu, vedensäästö, energiansäästö, asiakkaiden innostaminen ympäristövastuullisuuteen.</p> <p>Kirjaa hakemukseen mitä koulutusta on tarjottu, ja mitä on suunnitteilla.</p> <p>☒ Dokumentit järjestetyistä koulutuksista auditoijan saatavilla.</p>

<p>2.4. Henkilökunnalla on selkeät ohjeet miten ja missä tilanteissa asiakkaille kerrotaan ympäristötyöstä.</p>	<p>Kuvailkaa hakemuksessa miten ympäristötyöstä kertominen toteutetaan ja miten henkilökunnan osaaminen varmistetaan (esim. kokoukset, viikkoinfot, perehdytys jne.)</p> <p>Henkilökunnalla tulee olla riittävä tieto ja osaaminen kertoa asiakkaille mm. minkälaisia toimenpiteitä hakija tekee ympäristön hyväksi.</p> <p>☒ Hakija kertoo henkilökunnan toimintamallista</p>
<p>PISTEKRITERIT</p>	
<p><i>2.5. Johto kannustaa henkilökuntaa kehittymiseen ja kehittämiseen ympäristökysymyksissä. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi työpajoin, keskusteluin tai käytännön kokeiluin.</i></p>	<p>Johto kerää aktiivisesti henkilökunnan ideoita ja ajatuksia ympäristötyön kehittämiseksi. Henkilökunnalla on mahdollisuus pohtia kriittisesti oman työnsä tai kohteen ympäristövaikutuksia ja tehdä parannusehdotuksia.</p> <p>☒ Hakija kuvaa miten tämä toteutetaan.</p>
<p><i>2.6. Johto kannustaa henkilökuntaa ympäristöystävälliseen liikkumiseen.</i></p>	<p>Pyöräily, kävely ja muu liikunta työmatkalla lisää tutkitusti myös työhyvinvointia. Ympäristöystävällinen liikkuminen kattaa myös joukkoliikenteellä tai kimppakyydein kulkemisen. Tähän on myös työnantajille sopivia tapoja tukea ja kannustaa.</p> <p>☒ Kuvaus miten ympäristöystävälliseen liikkumiseen kannustetaan.</p>

3. ASIAKKAIDEN OSALLISTAMINEN

Ympäristökasvatus on tärkeä osa Green Key -kohteiden toimintaa ja ympäristötyötä. Osallistaminen on yksi ympäristökasvatuksen päämääristä, jonka tavoitteena on kannustaa yksilöitä tai yhteisöjä mukaan ympäristötyöhön. Hakijan näkökulmasta asiakkaiden osallistaminen on keskeisessä asemassa, ja siihen pyritään toisaalta lisäämällä heidän ympäristötietoisuutta ja toisaalta innostamalla heitä konkreettisiin ympäristötekoihin.

PAKOLLISET PERUSKRITEERIT

<p>3.1. Green Key -sertifikaatti ja -kyltti ovat näkyvästi esillä.</p>	<p>Hyvä esillepano auttaa saamaan hakijan ympäristötyölle näkyvyyttä. Green Key -merkin näkyminen on jo itsessään osa hakijan ympäristökasvatustyötä, jossa asiakkaiden kiinnostus ympäristönäkökulmia kohtaan kasvaa.</p> <p> kuva sertifikaatin ja kyltin sijaintipaikoista. Ensimmäisessä hakemuksessa toimita kuva suunnitellusta sijainnista, jatkohakemuksessa toimita kuvat paikoilleen asetetuista sertifikaatista ja kyltistä.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sertifikaatti on A4-kokoinen ja kehystetty • Kyltti on A4-kokoinen, kovamuovinen sekä vuosittarralla ja Green Key -logolla varustettu <p>Ota kuvat riittävän kaukaa, jotta kuvasta näkyy sertifikaatin ja kyltin sijainti tilassa.</p> <p>☒ Kyltin ja sertifikaatin hyvä näkyvyys varmistetaan.</p> <p>Kyltin lisäkoppioita, ovitarroja ja muuta materiaalia voitte tilata meiltä: marketta@greenkey.fi</p>
<p>3.2. Green Key -materiaalia on asiakkaiden helposti saatavissa näkyvällä paikalla sekä kohteen nettisivuilla.</p>	<p>Tarjotkaa asiakkaille (esillä näkyvällä paikalla / helposti saatavilla) Green Key -materiaalia, joka perehdyttää toiminnan pääperiaatteisiin ja sertifikaatin asettamiin ympäristökriteereihin. Kertokaa Green Key -työstä myös nettisivuillanne.</p> <p>☒ Green Key -materiaalin näkyvyys ja saatavuus varmistetaan</p> <p>Sopivaa infomateriaalia voitte ladata nettisivuiltamme: www.greenkey.fi</p>
<p>3.3. Hakijan nettisivuilla, sosiaalisen median kanavissa ja muussa sähköisessä viestinnässä on tietoa hakijan Green Key -ympäristötyöstä.</p>	<p>Ympäristötyöstänne viestiminen verkossa tavoittaa paitsi nykyisiä, myös potentiaalisia uusia ympäristöasioista kiinnostuneita asiakkaita. Samalla se lisää asiakkaiden ympäristötietoisuutta.</p> <p>Tarjotkaa verkkosivuillanne kuvaus Green Key -toiminnastanne, jossa kerrotte mm. olevanne Green Key -sertifioitu hakija, Green Key -ohjelman periaatteista sekä ympäristötyöstänne. Käyttäkää virallista Green Key -logoa. Viestikää asiakkailleen innostavasti ja kannustavasti esim. ympäristötavoitteistanne ja arjen ympäristötekoista. Sivulla</p>

	<p>voi olla myös linkki Green Key: www.greenkey.fi, www.greenkey.global</p> <p>☒ Hakijan verkkosivujen kuvaus Green Key – ympäristötyöstä katsotaan auditoinnissa.</p> <p>Tukea Green Key -ympäristöviestintään: www.greenkey.fi >> Materiaalit (merkin saanut kohde pääsee kirjautumaan sivulle)</p>
<p>3.4. Henkilökunta kertoo asiakkaille ympäristötyöstä ja innostaa heitä osallistumaan. Lisätietokentässä tulee kertoa lyhyesti miten.</p>	<p>Pienetkin yksityiskohdat saavat asiakkaat kiinnostumaan ympäristötyöstänne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Innostakaa asiakkaat ekotekoihin jo vastaanottotilanteessa kertomalla, että olette ympäristömerkitty kohde, ja että asiakkaat voivat itse vaikuttaa ympäristöön majoittumisensa aikana. • Hakijan ja asiakkaan ympäristövalinnoista kannattaa kertoa infotauluihin, kylteihin tai esitteihin. • Mahdollisissa ravintolatilaisissa sesonki-, luomu- ja /tai lähiruokavaihtoehtoja on hyvä viestiä kylteihin esim. aamiaispöydässä tai ravintolan ruokalistassa. <p>Voitte viestiä hakijan ympäristötoiminnasta myös esim. yleisellä ”ekopisteellä”.</p> <p>☒ Tiedot ympäristövalinnoista ovat asiakkaiden helposti saatavilla.</p>
<p>3.5. Vastaanoton henkilökunta osaa kertoa asiakkaille hakijan ympäristötavoitteista, ympäristötyön painopisteistä ja siitä miksi hakija haluaa tehdä ympäristötyötä. Green Key -kriteerit ja hakijan ympäristötavoitteet ovat asiakkaiden nähtävillä.</p>	<p>Vastaanottohenkilökunta on osaa kertoa asiakkaille mm. seuraavia asioita:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mitä Green Key -merkin saaminen edellyttää • minkälaista konkreettista ympäristötyötä kohteessa tehdään • minkälaisia ympäristötavoitteita hakijalla on (esim. energiatehokkuus, jätteen vähentäminen) <p>☒ Vastaanottohenkilökunta osaa vastata kysymyksiin hakijan ympäristötyöstä Green Key -ohjelmassa.</p>
<p>3.6. Vastaanoton henkilökunta osaa neuvoa asiakkaita julkisen liikenteen käytössä. Aikataulut ja reittioppaat ovat asiakkaiden helposti saatavilla.</p>	<p>Vastaanottohenkilökunta osaa neuvoa asiakasta julkisen liikenteen mahdollisuuksista sekä opastaa niiden käyttöä alueellaan.</p> <p>☒ Julkisen liikenteen aikataulut ja mahdolliset reittioppaat ovat asiakkaiden helposti saatavilla joko paperisena tai sähköisenä.</p>
<p>3.7. Hakija viestii asiakkailleen näkyvästi ja selkeästi esim. kylteihin miten henkilökunta ja asiakkaat voivat säästää energiaa ja vettä (esim. TV, valaistus, lämmitys ja puhtaanapito).</p>	<p>Hakijan asiakas voi oleskelunsa aikana vaikuttaa itse miten käyttää vettä ja energiaa, joten innostakaa asiakasta niihin liittyviin konkreettisiin ympäristötekoihin näkyvällä tavalla. Innostakaa asiakkaita esimerkiksi sammuttamaan turhat valot yleisissä tiloissa tai ottamaan maltillisen mittaisia suihkuja.</p>

	  Kuva kylteistä tai muusta näkyvästä tavasta, jolla innostatte asiakkaita säästämään energiaa ja vettä. ☒ Asiakkaille suunnatut energian ja veden säästämiseen liittyvät kannustusviestit.
PISTEKRITERIT	
<p>3.8. Asiakkaille tarjotaan mahdollisuus arvioida hakijan ympäristötyötä.</p>	<p>Systemaattisesti kerätty asiakaspalaute auttaa kehittämään ympäristötyötä ja tuo esille, mitkä ovat asiakkaille tärkeimmät ympäristöasiat.</p> <p>Kriteeri edellyttää, että hakijalla on systemaattinen tapa kerätä ympäristötyöstään palautetta asiakkailta sekä prosessi palautteiden käsittelyyn ja niistä johdettaviin toimenpiteisiin.</p> Asiakaspalautelomake ☒ Arviointilomake sekä lyhyt selvitys miten palautteisiin reagoidaan
<p>3.9. Hakija viestii ympäristötekojen vaikutuksista (esim. vettä säästävien suihkujen merkitys, muovijätteen vähentäminen, lähiruoka)</p>	<p>Green Key kannustaa kertomaan asiakkaille ympäristötyön konkreettisista vaikutuksista.</p> Viestintäesimerkkejä ☒ Esimerkkejä ympäristötekojen vaikutusten viestinnästä
<p>3.10. Hakija on tehnyt näkyvän ympäristökampanjan asiakkaille.</p>	<p>Hakija on kampanjan avulla kertonut asiakkailleen tekemästä ympäristötyöstään ja/tai asiakkaan mahdollisuuksista tehdä ympäristöystävällisiä valintoja yöpymisensä aikana.</p> Malli kampanjamateriaalista
<p>3.11. Ympäristöviestintä on sisällytetty yrityksen viestinnän vuosisuunnitelmaan ja suunnitelmassa on huomioitu eri kohderyhmiä.</p>	<p>Ympäristötyö on kiinteä osa kohteen liiketoimintaa ja viestintää. Eri kohderyhmiä voivat olla esimerkiksi vapaa-ajanmatkustajat, lapsiperheet, kanta-asiakkaat tms.</p> Kuvaus tai kooste viestintäsuunnitelmasta
<p>3.12. Hakija palkitsee asiakkaitaan ympäristöteosta.</p>	<p>Ympäristöteot voivat olla pyöränlainaus tai -vuokraus (autoilun sijaan), kasvisruoan valinta tai tunnollinen lajittelu. Hakija palkitsee ympäristöystävälliset teot vaikkapa antamalla ilmaisen kahvin kasvisruoan valinneelle tai jäätelöpuikon ympäristöteon tehneelle lapselle.</p> ☒ Käytännöt asiakkaiden palkitsemisessa

4. YMPÄRISTÖAKTIVITEETIT

Suomalainen luonto on yksi suurimpia matkailuvalttejamme. Luontosuhde myös vaikuttaa tapaamme kohdella luontoa ja ympäristöä. Green Key -hakijat mahdollistavat asiakkaille helpon tavan tutustua paikalliseen luontoon ja liikkua ekologisesti.

PAKOLLISET PERUSKRITEERIT

4.1. Vastaanotossa on helposti saatavilla tietoa läheisistä puistoista ja luontokohteista. Listaa kohteet lisätietokentässä	Tiedot luontokohteiden sijainnista ja tavoitettavuudesta innostavat asiakkaita tutustumaan lähialueen ympäristöaktiviteetteihin. Kohteita voivat olla mm. erilaiset luontoretkeily- ja -aktiviteettikohteet, luonnonsuojelualueet, kulttuurimaisemat, luontokeskukset, puutarhat sekä ulkoilu- ja seikkailupuistot. ☒ Tieto lähialueiden luontokohteista on asiakkaiden helposti saatavilla.
4.2. Hakija tarjoaa asiakkaille tietoa pyöräreiteistä ja polkupyörien sekä muiden ekologisten liikkumisvälineiden vuokraus- ja lainausmahdollisuuksista. Kerro lisätietokentässä mistä pyöriä voi lainata tai vuokrata.	Kertokaa hakemuksessa mahdollisista pyörien vuokraus tai lainaus mahdollisuuksista, ja mitä muita ekologisia liikkumisvälineitä (esim. kanootteja, lumikenkiä, suksia) tarjoatte. ☒ Tieto pyöräreiteistä ja polkupyörien tai muiden ekologisten liikkumisvälineiden vuokraus- ja lainausmahdollisuuksista on asiakkaiden saatavilla.
4.3 Veneiden kunnossapito tehdään estäen ympäristölle vaarallisten aineiden leviäminen luontoon. Maanpinta suojataan siten, että esimerkiksi öljy, maalijäänteet ym. pystytään keräämään ja käsittelemään vaarallisina jätteinä.	Jos kohteen alueella tehdään veneiden kunnossapitoa, tulee se tehdä ympäristöä saastuttamatta.
4.4 Veneissä on roska-astiat.	Jos kohteella on veneitä, tulee niissä olla roska-astiat, jotta roskia ei heitetä veteen.

PISTEKRITEERIT

4.5. Veneissä käytetään ympäristöystävällistä polttoainetta	
4.6 Veneissä on sähkömoottorit	
4.7. Hakija kannustaa asiakkaita liikkumaan ympäristöystävällisesti.	Hakija viestii näkyvästi ekologisista liikkumisvaihtoehdoista esimerkiksi kohteessa, lähialueella tai bussi-/juna-asemalle kulkiessa. ☒ Asiakkaille suunnatut ekologiseen liikkumiseen liittyvät kannustusviestit ovat selkeitä ja hyvin näkyvillä.
4.8. Asiakkailla on mahdollisuus lainata tai vuokrata polkupyöriä tai muita ekologisia liikkumisvälineitä suoraan hakijasta.	Hakija on hankkinut ja tarjoaa asiakkaidensa käyttöön (vuokraus tai lainaus) ekologisia liikkumisvälineitä, kuten

	<p>polkupyöriä, soutuveneitä, potkulautoja, rullaluistimia, potkukelkkoja, suksia ym.</p> <p>☒ Hakija kertoo mitä vaihtoehtoja asiakkaille tarjotaan ja miten niistä kerrotaan</p>
<p>4.9. Hakija järjestää ympäristökasvatustoimintaa itse tai kumppanin kanssa eri kohderyhmille esimerkiksi yrityksille ja kokousvieraille, aikuisille, perheille, nuorille ja lapsille.</p>	<p>Hakijavierailulla on mahdollisuus osallistua toimintaan, joka mahdollistaa uuden oppimisen esimerkiksi ympäristöstä, kestävästä elämäntavasta tai alueen erityispiirteistä.</p> <p>Esimerkkejä:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osallistuminen erilaisiin teemapäiviin asiakkaille näkyvin tavoin esim. Earth Hour, Maailman ympäristöpäivä, Earth Day • opastetut luontokierrokset tai luontopolut • asiakkaiden osallistuminen luonnonympäristöjen hyvinvoinnin edistämiseen, viheralueiden ylläpitoon esim. kasvien istutukseen, pihatalkoisiin • kestävän kehityksen tapahtumien järjestäminen yhteistyössä lähiyhteisön esim. koulun tai päiväkodin kanssa. <p> Kuvaus järjestetystä toiminnasta</p>
<p>4.10. Hakija välittää tietoa alueen luontoretkistä ja muista luontopalveluista.</p>	<p>Asiakas löytää hakijavierailunsa aikana helposti tietoa alueen luontopalveluista. Tällaisia voivat olla esitteet, linkit hakijan nettisivuilta tai palveluntarjoajien esittelyt kohteessa.</p> <p>☒ Mitä tietoa ja missä esillä.</p>
<p>4.11. Hakija kannustaa asiakkaita jatkamaan ympäristöystävällisiä käytäntöjä myös kotona tai työpaikalla.</p>	<p>Monia kohteen ympäristötekoja voi monistaa myös kotiin tai työpaikalla. Kriteeri täyttyy, mikäli hakija kannustaa asiakkaita monistamaan kohteessa näkemiään hyviä käytäntöjä myös muihin ympäristöihinsä.</p> <p>☒ Auditoinnissa hakija esittelee miten asiakkaita on kannustettu viemään näkemiään hyviä käytäntöjä myös kotiin.</p>
<p>4.12 Kohde tarjoaa asiakkailleen tietoa jokamiehenoikeuksista ja -velvollisuuksista luonnossa liikkumisen tueksi.</p>	<p>☒ Asiakkaiden saatavilla on helposti tietoa jokamiehenoikeuksista- ja velvollisuuksista (suomi/englanti).</p>
<p>4.13. Hakija tarjoaa asiakkailleen tietoa lähialueen Blue Flag -rannoista (toistaiseksi Suomessa vain Ahvenanmaalla).</p>	<p>Blue Flag -ohjelma tähtää rantojen ja vesistöjen suojeluun. Suomessa Blue Flag -ohjelma toistaiseksi vain Ahvenanmaalla. www.blueflag.global</p>

5. VEDENSÄÄSTÖ

Suoraa vedenkulutusta vähentämällä hakija voi pienentää paitsi ympäristökuormitustaan myös taloudellisia kustannuksia. Vaikka juomavedestä ei Suomessa ole toistaiseksi puutetta, suoran vedenkulutuksen vähentäminen säästää niin veden hankintaan, puhdistukseen ja pumppaukseen kuin jäteveden puhdistukseen tarvittavien kemikaalien määrää sekä energiaa. Lämpimän veden osalta veden kulutuksen vähentäminen säästää lämmitykseen kuluvaan energiaan.

PAKOLLISET PERUSKRITEERIT	
5.1. Veden kokonaiskulutus mitataan vähintään kuukausittain.	<p>Säännöllinen kokonaisvedenkulutuksen seuranta antaa arvokasta tietoa ympäristökuormituksestanne ja auttaa havaitsemaan mahdollisia kulutuspiikkejä. Seuratkaa vedenkulutusta myös suhteutettuna asiakasmääriin.</p> <p>Hakijalla tulee olla myös toimintamalli virhetilanteisiin tai kulutuspiikkeihin reagointiin (esim. vuotojen löytäminen ja korjaaminen).</p> <p> Kuukausittaiset vedenkulutuksen seurantaraportit ja vedenkulutus per yöpyjä vuosikeskiarvo.</p> <p>☒ Hakija osaa kertoa raportoinnista ja seurannasta sekä toimintamenetelmistä yllättävien kulutuspiikkien havaitsemiseen ja mahdollisista korjaustoimenpiteistä.</p>
5.2. Uudet wc-istuimet ovat vettä säästäviä (vedenkulutus max. 6 litraa huuhtelukerralla)	<p>Koskee vain uusia, viimeisen vuoden aikana tehtyjä hankintoja. Tuotteen valmistajalta saatavilla tieto hankintoja tehdessä.</p> <p>☒ Tiedot viimeisen 12 kk aikana hankittujen wc-istuinien vedenkulutuksesta ovat auditoijan saatavilla.</p>
5.3. Henkilökunta tarkastaa säännöllisesti, etteivät vesihanat tai wc-säiliöt vuoda.	<p>Vettä tiputtavat hanat tai vuotavat putket tuhlaavat vettä aiheuttaen sekä ympäristörasitusta että ylimääräisiä kustannuksia.</p> <p>Vuotojen syynä voi olla esimerkiksi vesikalusteiden tiivisteiden kovettuminen. Pienetkin wc-istuimen vuodot voi todeta asettamalla palan paperia istuimen sisäseinään, kohtaan josta vesi virtaa pönttöön. Jos paperi kastuu, wc vuotaa. Vuotava wc-istuin voi kuluttaa vettä tuhansia litroja vuodessa.</p> <p>☒ Hakija esittää henkilökunnan toimintaohjeet vuotavien hanojen ja wc-säiliöiden tunnistamiseen ja huoltoon.</p>

<p>5.4. Vähintään 75 %:ssa suihkuista virtaama on max. 9 l / min. Hakemukseen kirjattava virtaamat kaikista huoneista / mökeistä / yleisistä suihkutiloista.</p>	<p>Ilmoita kaikki huoneista/mökeistä/yleisistä suihkuista mitatut suihkujen virtaamat hakemukseen (x litraa / min).</p> <p>Suihkujen virtaaman voi tarkistaa asettamalla suihku 10 litran ämpäriin ja mitata siihen minuutissa kertynyt vesimäärä. Mikäli suihkussa on ekonappi, mittaa virtaama ekonappirajoittimen maksimivirtaamalla.</p> <p>Suihkuveden virtaamaa voi pienentää esim. seuraavin teknisin toimenpitein:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vaihtamalla vettä säästäviin suihkupäihin • kahvan ja letkun väliin asetettaviin virtaussäätimiin / poresuuttimiin • vedenpainetta säätämällä <p>Varmistakaa tarvittaessa asiantuntijan kanssa virtaamassäätöjen vaikutukset laitteistojen toimivuuteen.</p> <p>Mikäli suihkut toimivat liiketunnistuksella tai käyttävät sadevettä sovelletaan kriteeriä tarvittaessa.</p> <p>☒ Tieto tekniikoista, joilla suihkujen virtaamaa mahdollisesti rajoitetaan ovat auditoijan saatavilla. Suihkujen virtaama mitataan auditoinnissa kahdesta eri suihkusta.</p>
<p>5.5. Vähintään 75%:ssa vesihanoista virtaama on max. 8 l / min. Hakemukseen on kirjattava mittaustulos kaikista huoneista/ mökeistä / mökkikeittiöistä ja yleisistä WC- ja keittiötiloista.</p>	<p>Ilmoita kaikkien hanojen virtaamat hakemukseen (x litraa / min).</p> <p>Vesihanojen virtaaman voi mitata virtaamamittarilla tai asettamalla mitta-asteikolla varustettu astia hanan alle ja mittaamalla siihen minuutissa kertynyt vesimäärä. Mikäli hanoissa on ns. ekonappi, mittaa virtaama ekonapin rajoittamalla maksimivirtaamalla.</p> <p>Mikäli hanat toimivat liiketunnistuksella tai käyttävät sadevettä sovelletaan kriteeriä tarvittaessa</p> <p>☒ Tieto tekniikoista, joilla hanojen virtaamaa mahdollisesti rajoitetaan ovat auditoijan saatavilla. Lisäksi hanojen virtaama mitataan auditoinnissa kahdesta eri kohteesta.</p>
<p>5.6. Pisuaarit on varustettu sensoreilla, ne ovat vettä säästäviä tai vedettömiä.</p>	<p>Vedettömillä pisuaareilla voidaan säästää merkittävä määrä vettä ja kustannuksia vuosittain. Vettä säästävillä pisuaareilla tarkoitetaan painonapilla toimivia pisuaareja, joiden vedenkulutus on max. 3 l / huuhtelu.</p> <p>☒ Tiedot pisuaarien vedenkäytöstä/vedettömyydestä ovat auditoijan saatavilla.</p>
<p>5.7. Uudet kupu- ja tunneliastianpesukoneet ovat vettä säästäviä laitteita, joissa vedenkulutus on max. 3,5 l / kori.</p>	<p>Koskee viimeisen 12 kk aikana mahdollisesti hankittuja kupu- ja tunneliastianpesukoneita.</p> <p>☒ Tekniset tiedot viimeisten 12 kk aikana hankittujen astianpesukoneiden vedenkulutuksesta ovat auditoijan saatavilla.</p>

<p>5.8. Astianpesukoneiden läheisyydessä on ohjeet veden ja energian säästämiseksi.</p>	<p>Laitteistojen energia- ja vesitehokas käyttö tuo myös kustannussäästöjä ja voi pidentää laitteiden käyttöikää. Huomioikaa henkilökunnan ohjeistuksessa esimerkiksi seuraavia asioita:</p> <p>Pese täysiä koneellisia Annostele pesuaine tarkkaan, älä yliannostele Puhdista ruokatähteet Vältä turhaa esihuuhtelua juoksevassa vedessä Valitse sopiva pesuohjelma astioiden likaisuuden mukaan Käytä pika- tai eko-ohjelmaa, kun mahdollista</p> <p> veden- ja energiansäästöohjeet</p> <p>☒ Ohjeistuksen sijainti astianpesukoneiden läheisyydessä katsotaan</p>
---	---

<p>5.9. Kaikki jätevesi puhdistetaan. Jätevesiä koskevia lakivaatimuksia noudatetaan.</p>	<p>Jäteveden käsittelyssä noudatetaan Suomen lakia. Jätevesiä koskevat lakivaatimukset: www.finlex.fi</p>
---	--

PISTEKRITERIT

<p>5.10. Erilliset vesimittarit ovat käytössä alueilla, joissa vedenkulutus on runsasta. Tarkenna missä.</p>	<p>Kirjatkaa erillisten vesimittarien lukemat ylös säännöllisesti (väh. 1krt / kk), jotta voitte saada yksityiskohtaista tietoa kulutuksestanne sekä asettaa säästötavoitteita. Otollisia kohteita on esim. keittiö ja sauna-/allasosasto.</p> <p>☒ Tiedot vesimittareiden lukemista sekä menettelytavoista yllättävien vedenkulutuspiikkien kohdalla</p>
--	---

<p>5.11. Uudet astianpesu- ja pyykinpesukoneet ovat ammattikäyttöön tarkoitettuja laitteita.</p>	<p>Ammattikäyttöön suunnitellut laitteet ovat usein tehokkaampia kuin kotikäyttöön soveltuvat. Kriteeri koskee tiloja, joissa astioita tai pyykkiä pestään suuria määriä (esim. keittiö ja pesula).</p> <p>☒ Hakija listaa viimeisen 12 kk aikana hankitut laitteet</p>
--	---

<p>5.12. Uudet wc-istuimet on varustettu kaksoishuuhtelulla: 3 / 6 litraa.</p>	<p>Kriteeri koskee viimeisen 12 kk aikana hankittuja WC-istuimia majoitustiloissa, yleisissä tiloissa ja henkilökunnan tiloissa.</p> <p>☒ Tiedot uusien WC-istuinien kaksoishuuhtelusta auditoinnin saatavilla.</p>
--	---

<p>5.13 Kohteessa on kuivakäymälät</p>	<p>Kohteessa on perinteisten vesivessojen sijaan kuivakäymälöitä. Kirjaa kuivakäymälöiden määrä hakemukseen.</p>
--	--

<p>5.14. Yleisten tilojen vesihanojen virtaama on alle 6 litraa minuutissa. Kirjaa virtaamat hakemukseen.</p>	<p>Kaikkien yleisten tilojen vesihanojen virtaama on alle 6 litraa minuutissa.</p> <p>Vesihanojen virtaaman voi arvioida virtaamamittarilla tai asettamalla mitta-astia ulostuloputken alle ja mittaamalla siihen minuutissa kertynyt vesimäärä. Mikäli hanoissa on</p>
---	---

	<p>ns. ekonappi, mittaa virtaama ekonapin rajoittamalla virtaamalla.</p> <p>☒ Tiedot hanojen virtaamista. Hanoista otetaan virtaamanäytteet.</p>
5.15. Yleisten tilojen wc-istuimet kuluttavat vettä max. 6 l / huuhtelukerta.	<p>☒ Valmistajan tiedot WC-istumien vedenkulutuksesta saatavilla</p>
5.16. Yleisten tilojen vesihanat on varustettu sensoreilla.	<p>☒ Sensorit yleisten tilojen vesihanoissa</p>
5.17. Ns. harmaata vettä tai piha-alueiden hulevettä kerätään ja hyödynnetään uudestaan turvallisesti (esimerkiksi piha-alueiden puhdistukseen).	<p>Hulevettä on esim. sadevesi tai sulamisvesi, ja sitä voidaan hyödyntää esim. viheralueiden kasteluun tai piha-alueiden puhdistukseen.</p> <p>Jätevesi on niin sanottua harmaata jätevettä, jos se on peräisin ainoastaan pesemisestä, siivoamisesta, keittiöstä tai muusta vastaavasta ja sisältää vain vähän saastuttavia aineita, kuten fosfaatteja saippuista.</p> <p>☒ Tiedot näiden vesien hyötykäytöstä saatavilla</p>
5.18. Ulkouima-altaat on katettu haihtumisen vähentämiseksi.	<p>Uima-altaan kate on käytössä aukioloaikojen ulkopuolella tai hiljaisina kausina. Kun ilma on lämpimämpää kuin altaan vesi, kate vähentää haihtumista. Kun ilma on kylmempää, se estää myös lämmön karkaamista.</p> <p>☒ Tieto ulkoaltaan/-altaiden suojauksesta saatavilla</p>
5.19. Uima-altaat tarkastetaan säännöllisesti vuotojen varalta.	<p>Säännöllinen seuranta voi olla tarkkailuun tai mittaukseen perustuvaa, ja sen tulee mahdollistaa nopea reagointi vuototilanteissa. Kriteeri koskee sekä sis- että ulkouima-altaita.</p> <p>☒ Esitettävissä menettelytavat altaiden säännölliseen tarkistukseen</p>
5.20. Hakijassa on käytössä tunnistimet vesivahinkojen ja vuotojen havaitsemiseksi ja vianetsinnän helpottamiseksi.	<p>☒ Esitettävissä tiedot käytössä olevasta vesivahinkojen ja vuotojen tunnistinjärjestelmästä.</p>
5.21. Asiakkaille on tarjolla konkreettiset ohjeet vedenkäytöstä ja mahdollisuuksista säästää vettä. Nämä ohjeet sisältävät myös tiedon vedensäästön ympäristövaikutuksista.	<p> ohjeet vedenkäytöstä, -säästöstä sekä siihen liittyvistä ympäristövaikutuksista.</p>
5.22. Asiakkaille viestitään suomalaisen hanaveden juomakelpoisuudesta.	<p>Hanaveden juominen on ekoteko ja harvinainen ylellisyys, josta kannattaa viestiä erityisesti ulkomaisille vieraille.</p> <p> viestintämateriaali.</p>
5.23. Jätevesi puhdistetaan uudelleenkäyttöön.	<p>☒ Jäteveden puhdistusmenetelmä esiteltävissä</p>

6. PUHTAANAPITO

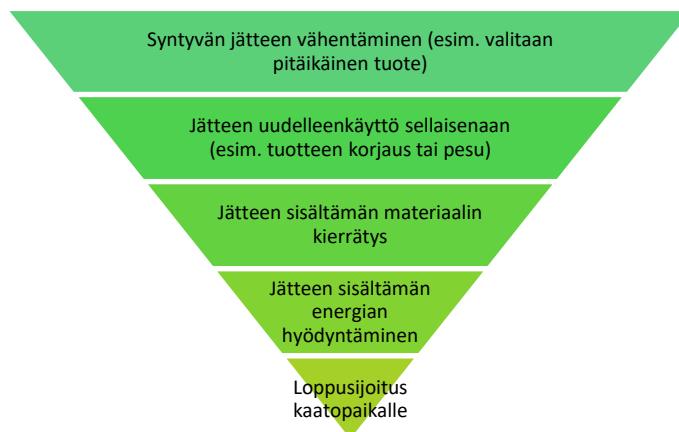
Huonesiivous on avainasemassa päivittäisessä ympäristötyössä Green Key -kohteissa. Ympäristövastuullinen siivous optimoi kemikaalien, energian, materiaalien ja vedenkulutuksen päivittäisessä työssä.

PAKOLLISET KRITTEERIT	
<p>6.1. Kohteen päivittäisessä siivouskäytössä olevat puhdistus- ja pesuaineet ovat ympäristömerkittyjä.</p>	<p> Liitä hakemukseen ja ympäristökansioon tiedot käyttämienne päivittäisten pesu- ja puhdistusaineiden ympäristömerkinnästä (kolmannen osapuolen myöntämä, yksilöi ympäristömerkki/tuote) TAI valmistajan kirjallinen selvitys vastaavien kriteerien täyttymisestä sertifioidulla tuotteella.</p> <p>Puhdistus- ja pesuaineiden kolmannen osapuolen ympäristömerkkejä ovat esim. Joutsenmerkki sekä EU-ympäristömerkki. Molemmat täyttävät tiukat ympäristövaatimukset huomioiden tuotteiden koko elinkaaren aikaisia ympäristövaikutuksia ml. raaka-aineet, valmistus, käyttö sekä loppusijoitus.</p> <p> </p> <p>☒ Päivittäisessä käytössä olevien puhdistus- ja pesuaineiden ympäristömerkinnät tarkistetaan / Saatavilla tieto vastaavien kriteerien täyttymisestä.</p>
<p>6.2. Desinfiivia puhdistusaineita ei käytetä päivittäisessä siivouksessa. Muulloin niitä käytetään harkitusti ja vain tarvittaessa tai vain määräysten edellyttämällä tavalla.</p>	<p>Desinfiivat puhdistusaineet ovat haitallisia ympäristölle, ja niiden käyttö tuhoaa myös ihmiselle hyödyllisiä mikrobeja. Siksi niiden käyttöä on syytä rajoittaa vain niihin kohteisiin ja/tai tilanteisiin, joissa vaaditaan erityisen tarkkaa hygieniaa.</p> <p>☒ Tiedot käytössä olevista desinfiovista aineista sekä niiden käytöstä.</p>
<p>6.3. WC- ja talouspaperit sekä paperipyyhkeet ovat ympäristömerkittyjä tuotteita.</p>	<p> Listaus tuotteista ja niiden merkeistä hakemukseen ja ympäristökansioon (viim. 12 kk aikana hankitut)</p> <p>☒ Tiedot viimeisen 12 kk aikana hankittujen WC- ja talouspaperien sekä mahdollisten paperipyyhkeiden</p>

	ympäristömerkinnästä (tai kirjallinen selvitys vastaavien kriteerien täyttymisestä)
6.4. Mikäli hakija tarjoaa asiakkailleen mahdollisuuden pyykinpesuun, pyykki on mahdollista kuivattaa pyykkinarulla tai pyykinkuivatustelineessä kuivurin sijaan. (Paikalliset olosuhteet huomioiden.)	Jos sääolot eivät salli kuivatusta ulkona (esim. talvella), ei mahdollisuutta tarvitse tarjota.
PISTEKRITEERIT	
<i>6.5. Pyykinpesukoneen läheisyydessä on ohjeet energian ja veden säästämiseksi.</i>	 Liitä ohje / kuva ohjeesta.
<i>6.6. Kohteessa käytetyt astianpesuaineet ja pyykinpesuaineet ovat ympäristömerkittyjä. Kriteeri koskee myös alihankintana tehtävää pesulapalvelua.</i>	 Yksilöi käytettävät pesuaineet ja niiden ympäristömerkit.
<i>6.7. Siivouksessa käytetään mikrokuituliinoja veden, pesuaineiden ja kemikaalien säästämiseksi.</i>	Mikrokuituliinojen käyttö vähentää tarvittavien kemikaalien määrää ja säästää myös vettä.
<i>6.8. Hakija välttää hajusteiden käyttöä puhtaanapidossa ja pyykinpesussa.</i>	☒ Saatavilla tieto käytettävistä pesuaineista ja niiden hajusteettomuudesta
<i>6.9. Kaikki asiakkaiden käyttöön tarjottavat shampoot ja saippuat ovat ympäristömerkittyjä.</i>	 yksilöi käytettävät shampoot ja saippuat ja niiden ympäristömerkit.

7. JÄTTEEN VÄHENTÄMINEN, LAJITTELU JA KIERRÄTYS

Suomen ja EU:n jätehuoltoa ohjaa viisiportainen tärkeysjärjestys, joka edistää kierrätysyhteiskunnan kehittymistä ja minimoi kaatopaikoille päätyvän materiaalin määrän:

PAKOLLISET PERUSKRITEERIT

<p>7.1. Hakija huolehtii jätteiden asianmukaisesta lajittelusta jätelain ja kunnallisten jätehuoltomääräysten mukaisesti vähintään seuraaviin kategorioihin: metalli, lasi, energiajäte, paperi, biojäte ja pahvi. Mikäli jonkin jakeen kuljetusta ja käsittelyä ei ole paikkakunnalla järjestetty, voidaan se jättää pois. Kirjaa lajittelukriteerit hakemukseen.</p>	<p>Kirjatkaa hakemukseen lista kohteesta löytyvistä jättejakeista. Hakijan tulee tarjota mahdollisuus kierrätykseen, asiakkaiden sitoutumista ei arvioida.</p> <p>☒ Lajittelupisteet katsotaan auditointikierröksellä</p>
<p>7.2. Hakija, heidän palveluntarjoajansa tai kiinteistöhuoltopalvelu huolehtii eri jakeiden jatkokuljetuksesta ja -käsittelystä. Mikäli jätekuljetuksen hankinta on ulkoistettu, hakija vastaa kriteerin toteutumisesta heidän puolestaan ja käy läpi toimintamallin esimerkiksi kiinteistöhuoltoyhtiön kanssa.</p>	<p>☒ Hakija esittelee mahdolliset jätehuoltopalvelun kanssa tehdyt sopimukset jättejakeiden jatkokuljetuksesta ja -käsittelystä.</p>
<p>7.3. Hakija huolehtii jätteiden kuljetuksista lakivaatimuksia ja jätehuoltomääräyksiä noudattaen.</p>	<p>Jätelaki: www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110646</p>
<p>7.4. Majoitukskohteen asiakkaille ja henkilökunnalle on selkeät ohjeet jätteiden lajittelusta ja käsittelystä. Tarvittaessa käytetään eri kielisiä versioita tai kuvasymboleja.</p>	<p> liitä kuvia tai ohjetekstit hakemukseen (esim. hakijahuoneet, ravintola) sekä ympäristökansioon.</p> <p>Ohjeet sijoitetaan näkyvälle paikalle jättepisteiden läheisyyteen. Green Key suosittelee kuvasymbolien käyttöä. Lajitteluohjeita saa kunnalliselta jätehuoltoviranomaiselta tai jätehuoltoyhtiöltä esim. Helsingin seudun ympäristöpalvelusta (HSY).</p>

<p>7.5. Kertakäyttöastioita käytetään vain poikkeustapauksissa esim. allasosastoilla, isoissa tapahtumissa, kuntosali- ja kylpyläalueilla sekä take away -annoksissa.</p>	<p>Kuvatkaa hakemuksessa ne mahdolliset poikkeustilanteet, joissa käytätte kertakäyttöastioita. Kertakäyttöastioiden käyttö muussa päivittäisessä toiminnassa ei ole sallittua.</p>
<p>7.6. Mikäli kohdealueella järjestetään suuria (yli 500 ihmisen) tilaisuuksia, joissa käytetään kertakäyttöastioita, tulee astiat valita kierrätettävistä tai biohajoavista materiaaleista sekä järjestää niille asianmukaiset kierrätyspisteet ja ohjeistaa asiakkaat käyttämään näitä kierrätyspisteitä.</p>	<p>Mikäli <u>hakija järjestää</u> suuria tapahtumia esim. puistokonsertteja, johon ei voida olettaa olevan riittävästi kestoastioita, hakija huolehtii, että tilaisuudessa käytettävät kertakäyttöastiat ovat kierrätettävissä ja asiakkaille on selkeillä infoilla varustettu kierrätyspisteet.</p> <p>☒ Menettelytapaohje mikäli ko. tilaisuuksia järjestetään</p>
<p>7.7. Vaaralliseksi luokiteltavat jätteet säilytetään erillisissä astioissa ja kierrätetään asianmukaisesti (esim. paristot, lamput, maalit, kemikaalit ym.)</p>	<p>Vaarallisilla jätteillä (ent. ongelmajäte) tarkoitetaan ihmisen terveydelle tai ympäristölle vaarallisia jätteitä, joiden säilytykseen ja käsittelyyn tulee kiinnittää erityistä huomiota ja varovaisuutta. Tuotteen pakkauksessa olevat mahdolliset varoitusmerkit kertovat, että tuote on myös vaarallista jätettä.</p> <p>Lisätietoa: www.vaarallinenjate.fi</p> <p>☒ Kierrätyspiste katsotaan</p>
<p>7.8. Vaaralliseksi luokiteltavat jätteet kuljetetaan turvamääräyksiä noudattaen asianmukaiseen käsittelylaitokseen ja kuljetuksesta tehdään jätelain edellyttämä siirtoasiakirja.</p>	<p>Jätelaki: www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110646</p> <p>☒ Hakija kuvaa toimintamallin ja siirtoasiakirjojen hallinnan.</p>
<p>7.9. Jokaisessa kylpyhuoneessa ja wc:ssä on roskakori.</p>	<p>Asiakkailla tulee olla ohjeet ja mahdollisuus sijoittaa roskakoriin ne jätteet, joita ei saa huuhdella alas wc-istuimesta. Tämä vähentää vedenkulutusta, viemärien tukkeutumista, sekä viemäriin kuulumattomien asioiden kuten hygieniatuotteiden päätymistä viemäriverkostoon.</p> <p>☒ Katsotaan auditointikierroksella</p>
<p>7.10. Toimialue ja sen läheisyys on siisti ja turvallinen kulkea. Alueella on riittävästi jäteastioita eri jätelajeille.</p>	<p>Asiakkailla tulee tarjota mahdollisuus laittaa roskansa koko toimialueella, esim. myös rannassa tai allasalueella.</p>
<p>PISTEKRITERIT</p>	
<p><i>7.11. Hakija mittaa jätemäärät jakeittain kuukausittain. Lisäksi hakijalla on toimintasuunnitelma jätemäärän pienentämiseksi.</i></p>	<p>Hakijalla on seurantajärjestelmä syntyvien eri jätelajien määrän mittaamiseen ja seurantaan. Tarkka lajittelu ja kierrätys säästävät luonnonvaroja, kun uusiokäyttöön kelpaavaa materiaalia voidaan käyttää hyödyksi.</p> <p> jätemäärien seurantamalli tai -raportti</p>

<p>7.12. Asiakkailta on mahdollisuus lajitella jätteet vähintään seuraaviin jakeisiin: paperi, lasi, pullot, paristot, biojäte.</p>	<p>Asiakkaille tarjottavat lajittelumahdollisuuden vähentävät syntyvän sekajätteen määrää. Näkyvän lajittelumahdollisuuden tarjoaminen kertoo asiakkaille osaltaan ympäristöasioiden tärkeydestä hakijassa.</p> <p>☒ Auditointikierröksellä katsotaan asiakkaille tarkoitetut lajittelupisteet.</p>
<p>7.13. SER-jätteen keräys ja kierrätys on huolehdittu.</p>	<p>Sähkö- ja elektroniikkaromu sisältää metalleja ja muista ainesosia, jotka voidaan kierrättää materiaalina ja vähentää uuden materiaalin hankinnasta syntyvää ympäristöärsitusta.</p>
<p>7.14. Tekstiilit kierrätetään uusiokäyttöön.</p>	<p>Käytöstä poistuvat tekstiilit voivat käsittää henkilökunnan työvaatteita, liinavaatteita tai muita tekstiilejä.</p>
<p>7.15. Kaikki asiakkaiden käyttöön tarjottavat shampoot ja saippuat ovat annostelijoissa yksittäispakkausten sijaan.</p>	<p>☒ Täyttöpakkaukset tuottavat vähemmän jätettä kuin yksittäispakkaukset. Annostelijoiden avulla vältetään myös hukkaan menevät osittain käytetyt pullot.</p>
<p>7.16. Yksittäispakattua voita, kermaa, marmeladia tms. ei käytetä tai pakkaukset ovat kierrätettäviä tai biologisesti hajoavia</p>	<p>☒ Ruokatarjoilussa suositellaan käytettäväksi suurastioita. Yksittäispakkausten ympäristöärsitys syntyy valmistuksessa, kuljetuksessa ja jätteenkäsittelyssä. Yksittäispakkausista syntyy myös helposti ruokahävikkiä.</p>
<p>7.17. Hakijalla on sopimus pakkausmateriaalien käytöstä (erityisesti muovi), noudosta ja hävityksestä. Hakija pyrkii käyttämään mahdollisimman paljon kestopakkauksia, jotka palautetaan paluukuljetuksia hyödyntäen.</p>	<p>Pakkausmuovin kierrätysmahdollisuus riippuu kunnasta ja jätehuoltoyhtiöstä. Tarkista oman kuntasi tilanne kunnalta tai jätehuoltoyhtiöltä. Hakija voi vähentää muodostuvan pakkausjätteen määrää edellyttämällä tavarantoimittajilta kestopakkausten käyttöä.</p> <p>☒ Kuvaus toimintamallista</p>
<p>7.18. Mikäli kertakäyttöastioita käytetään, ne ovat biologisesti hajoavia.</p>	<p>Mikäli kertakäyttöastioita käytetään esimerkiksi take away -annoksiin, suositellaan biohajoavien tuotteiden valitsemista. Tuotteen biohajoavuudesta ja ympäristöystävällisyydestä tulee myös kertoa asiakkaalle.</p> <p>☒ Kuvaus biohajoavien kerta-astioiden käytöstä.</p>
<p>7.19. Kertakäyttöastioita ei käytetä lainkaan.</p>	
<p>7.20. Koko henkilökunta on saanut lajittelukoulutuksen.</p>	<p>☒ Käydään läpi mitä koulutusta henkilökunta on saanut viimeisen 12 kuukauden aikana.</p>
<p>7.21. Orgaaninen jäte kompostoidaan tai toimitetaan eteenpäin asianmukaiseen käsittelylaitokseen edelleen käyttöön (esim. biokaasu).</p>	<p>Kompostissa hyödynnettävä orgaaninen jäte on helppo hyödyntää uudelleen multana. Näin se ei rasita ympäristöä edes jätekuljetuksen osalta. Biokaasu on kaasuseos, joka syntyy eloperäisen aineksen hajotessa.</p>

	<p>Biokaasua voidaan hyödyntää korvaten fossiilisissa polttoaineilla tuotettu maakaasu.</p> <p>☒ Toimintamalli orgaanisen jätteen osalta.</p>
<p>7.22. Vierasvenesatamassa on myös kemiallisten wc:n tai septitankin tyhjennyspiste.</p>	<p>☒ Katsotaan tyhjennyspisteet mikäli vierasvenesatama on.</p>

8. ENERGIANSÄÄSTÖ JA -HANKINTA

Energiansäästö ja siihen liittyvät energiatehokkaat hankinnat ovat avainasemassa kohteen ympäristökuormituksen pienentämisessä. Energiatehokkaat ratkaisut kehittyvät nopeasti ja Green Key -kohteita kannustetaan toimimaan edelläkävijöinä ja suunnannäyttäjinä. Energiatehokkaat ratkaisut tuovat myös kustannussäästöjä.

PAKOLLISET PERUSKRITEERIT	
8.1. Energiankulutus mitataan vähintään kerran kuukaudessa.	<p>Energiankulutuksen säännöllinen tukee energiansäästö tavoitteiden saavuttamista. Mittausten avulla voi arvioida asiakkaiden keskimääräistä kulutusta sekä seurata kulutuksessa tapahtuvia vaihteluita.</p> <p> Kuukausittaiset energiankulutuksen seurantaraportit ja energiankulutus per yöpyjä vuosikeskiarvo.</p> <p>☒ Hakija osaa kertoa toimintamenetelmistään yllättävien kultuspiikkien havaitsemiseen ja mahdollisista korjaustoimenpiteistä.</p>
8.2. Hakijalla on käytössään toimintamalli tyhjiillään olevien huoneiden lämmityksen, ilmanvaihdon ja ilmastoinnin säätämiseksi energiatehokkuuden varmistamiseksi. Kirjaa toimintamalli hakemukseen.	<p>Energiatehokkaan toimintansa varmistamiseksi hakijalla tulee olla toimintamalli siitä miten lämmitys ja ilmanvaihto säädetään esimerkiksi kun huone on tyhjiillään. Tämä voidaan tehdä manuaalisesti esimerkiksi osana huonesiivousta tai keskitetyn/automatisoidun järjestelmän kautta. Kuvaa hakemukseen lyhyesti toimintamalli.</p> <p>☒ Toimintamallin läpikäynti</p>
8.3. Vähintään 75 % lamppuista on energiansäästölamppuja tai LED-lamppuja. Muut lamput vaihdetaan mahdollisimman pian. Kirjaa energiansäästölamppujen ja LED-lamppujen osuus hakemukseen.	<p>Led-lamppu on erittäin energiatehokas ratkaisu ja säästää sekä ympäristöä että kustannuksia pitkäkestoisena ratkaisuna. Led-lamput kierrätetään SER-pisteisiin ja energiansäästölamput vaarallisena jätteenä (varmista oman kuntasi tilanne).</p> <p>Kirjaa hakemukseen energiansäästölamppujen/LED-valaisimien prosenttiosuus.</p> <p>☒ Tiedot ekotehokkaiden lamppujen osuudesta on auditoijan saatavilla. Lisäksi ekotehokkaiden lamppujen käyttö tarkistetaan muutamista huoneista, yleisistä tiloista sekä henkilökunnan tiloista.</p> <p>Huom. Energiansäästölamput sisältävät pienen määrän elohopeaa, joten niiden kanssa tulee noudattaa varovaisuutta.</p> <p>Tukea ekotehokkaiden lampputyypin valintaan ja valaistuksen suunnitteluun: www.lamputieto.fi</p>

<p>8.4. Keittiön ilmanvaihtolaitteen rasvasuodattimet puhdistetaan vähintään kerran vuodessa. Kirjaa puhdistussykli hakemukseen.</p>	<p>Mikäli kohteessa on keittiö kirjaa hakemukseen rasvasuodattimien puhdistussykli. Rasvasuodattimien säännöllinen puhdistus vähentää energiankulutustanne. Laatikka toimenpiteestä selkeä toimintamalli.</p> <p>☒ Esitettävissä suodattimien puhdistuksen toimintamalli.</p>
<p>8.5. Lämmitys- ja viilennyslaitteiden pinnat puhdistetaan säännöllisesti (väh. 1 krt / vuosi). Kirjaa puhdistussykli hakemukseen.</p>	<p>Mikäli kohteessa on lämmitys- ja viilennyslaitteita tulee ne puhdistaa säännöllisesti. Säännöllinen pintojen puhdistus säästää energiaa ja pitää yllä laitteen käyttökuntoa.</p> <p>☒ Toimintamalli laitteiden pintojen puhdistuksesta.</p>
<p>8.6. Ilmanvaihtojärjestelmä tarkastetaan vähintään kerran vuodessa. Tarvittavat korjaustoimenpiteet tehdään energiatehokkaan toiminnan varmistamiseksi. Kirjaa tarkastussykli.</p>	<p>Säännöllinen seuranta ja huolto varmistavat ilmanvaihtojärjestelmän mahdollisimman tehokkaan toimintakyvyn niin ilmanlaadun kuin ympäristön kannalta.</p> <p>☒ Tiedot ilmanvaihtojärjestelmän kuntotarkastuksen menettelytavoista ovat auditoijan saatavilla.</p>
<p>8.7. Jääkaappien, pakastimien, uunien ja muiden kuuma- ja kylmäsäilytystilojen tiivisteet ovat kunnossa. Kirjaa tarkastuspäivämäärä hakemukseen.</p>	<p>Säännöllinen tiivisteiden kunnan tarkastaminen ja viallisten vaihtaminen on tärkeä käytäntö laitteiden energiatehokkuuden varmistamiseksi.</p> <p>☒ Tiedot tiivisteiden tarkastuksen menettelytavoista saatavilla</p>
<p>8.8. Uudet jääkaapit kuluttavat energiaa alle 0,8 kWh/pv (kokoluokka 180 l). Muut uudet hankittavat sähkölaitteet ovat energiatehokkaita.</p>	<p>Uusien hankittavien laitteiden energiatehokkuusvaatimuksena on, että sähkölaitte on EU:n Energiamerkin asteikolla A- A+++ , EnergyStar-merkitty tai sillä on ympäristömerkki (tai täyttää vastaavat kriteerit).</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> </div> <p>☒ Lista 12kk sisällä hankituista varusteista ja niiden energiatehokkuudesta.</p>
<p>8.9 Uudistettaessa saunaa, sähkökiuas varustetaan ajastimella.</p>	
<p>8.10. Hakijalla on työohjeet koskien tyhjen huonetilojen laitteistojen (mm. TV, jääkaappi) sammuttamista kausisulkemisen aikana.</p>	<p> Työohjeet laitteiden sammuttamiselle.</p> <p>Kriteerikohta koskee kausisulkemisia ja ajankohtia, joilloin alle 75% majoituskapasiteetista on käytössä. Laatikka selkeät työohjeet huonetilojen sähkölaitteiden</p>

	sammuttamiselle ja lämpötilan optimoinnille. Ohjeissa tulee huomioida huoneiden eri tyhjiällä oloajat muutamasta päivästä kuukausiin.
8.11. Hakija on määritellyt standardilämpötilan huonelämmölle. Kirjaa lämpötila.	<p>Merkittävä hakemukseen huoneiden standardilämpötila. Asiakkaalla voi olla kuitenkin mahdollisuus säätää itse lämpötilaa korkeammaksi tai matalammaksi tai pyytää vastaanottoa säätämään sitä.</p> <p>Huoneiden lämpötilaa säätämällä voidaan tehdä mittavia kustannus- ja ympäristösäästöjä ympäristölle. 21 °C:n lämpötilaa suositellaan.</p> <p>☒ Toimintaohjeet standardilämpötilan ylläpitämiseksi. Lisäksi lämpötila tarkistetaan auditointikierroksella.</p>
8.12. Uusiutuvan energian hankintamahdollisuus kartoitetaan vuosittain.	<p>Uusiutuvaan energiaan siirtyminen vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja säästää luonnonvaroja. Uusiutuvan energian valinta kertoo myös asiakkaille ympäristöarvojen tärkeydestä hakijalle.</p> <p>Kartoittakaa mahdollisuuksianne hankkia uusiutuvaa energiaa, aurinkopaneeleita tai esimerkiksi pientuulivoimaloita. Pyytäkää apua sähkön ja lämpöenergian toimittajiltanne tai alueenne energiatoimistolta uusiutuvan energian kysymyksiin: www.motiva.fi/taustatietoa/energiatoimistot.</p> <p>☒ Kartoituksen sisältö: mitä energiaa hakija käyttää ja kuinka suuri osuus siitä on uusiutuvilla energialähteillä tuotettua.</p>
PISTEKRITERIT	
8.13. Hakija suorittaa energiakatselmuksen ulkopuolisen asiantuntijan avustamana vähintään joka viides vuosi.	<p>Energiakatselmus auttaa havaitsemaan korkean energiankulutuksen alueet sekä tunnistamaan mahdolliset säästökohteet.</p> <p>☒ Tiedot viimeisimmästä energiakatselmuksestanne on auditoijan saatavilla.</p>
8.14. Hakijan hankkimasta sähköenergiasta vähintään 50 % tuotetaan uusiutuvilla energialähteillä.	<p>Pyydä vuosittainen selvitys sähköyhtiöltä uusiutuvan energian osuudestaan.</p> <p>Yleisimpiä uusiutuvan energian muotoja ovat tuulivoima, uusiutuva bioenergia, aurinkoenergia tai vesivoima. Turve ei ole mukana turvetuotantoalueiden ja soiden ojituksen negatiivisten ympäristövaikutusten vuoksi.</p> <p>☒ Tiedot uusiutuvan energian hankinnasta sähköenergian osalta saatavilla.</p>
8.15. Hakijan hankkimasta sähköenergiasta 100% tuotetaan uusiutuvilla energialähteillä. Kirjaa energialähteet hakemukseen.	<p>Lisäksi pyydä vuosittainen selvitys sähköyhtiöltä uusiutuvan energian osuudestaan.</p> <p>☒ Tiedot uusiutuvan energian hankinnasta sähköenergian osalta saatavilla.</p>

<p>8.16. Hakijan hankkima sähköenergia on 100% uusiutuvaa energiaa ja täyttää kestävyyskriteerit (kestävä tuotanto on ympäristömerkitty tai vastaavat kriteerit täyttävää). Kirjaa energianlähteet ja selvitys kriteereistä hakemukseen.</p>	<p>Kirjaa selvitys käyttämänne sähköenergian kestävyyskriteereistä esim. Ekoenergia-merkki www.ekoenergy.org/fi/ tai kirjallinen selvitys vastaavien kriteerien täyttymisestä.</p> <p>☒ Tiedot uusiutuvan energian käytöstä sekä kestävyyskriteerien täyttymisestä sähköenergian osalta saatavilla.</p>
<p>8.17. Erilliset sähkömittarit on asennettu energiankulutuksen kannalta merkittäviin paikkoihin</p>	<p>Kirjatkaa erillisten sähkömittarien lukemat ylös säännöllisesti (väh.1 krt/kk), jotta voitte saada yksityiskohtaista tietoa sähkön kulutuksestanne sekä asettaa säästötavoitteita.</p> <p>☒ Tiedot sähkömittareiden lukemista sekä menettelytavoista yllättävien kulutuspiikkien kohdalla saatavilla.</p>
<p>8.18. Kohteen ympärivuotisesti käytössä olevien tilojen ikkunoissa on tiivistetyt kolmikerroslasit. Tiivistetyt ovat kunnossa ja ne tarkistetaan säännöllisesti.</p>	<p>Tiedot kolmikerrosikkunalasien käytöstä sekä niiden säännöllisestä huollosta saatavilla.</p>
<p>8.19. Kohteen ikkunoissa on selektiivilasit.</p>	<p>☒ Tiedot selektiivilasien käytöstä auditoijan saatavilla.</p>
<p>8.20. Rakennuksen eristys ylittää uudis- ja korjausrakentamista koskevat kansalliset energiatehokkuuden minimivaatimukset.</p>	<p>☒ Tiedot kansallisten energiatehokkuuden minimivaatimusten ylittävistä toimenpiteistä ovat auditoijan saatavilla.</p> <p>Lisätietoa Suomen rakentamismääräyskokoelmasta (C-osa): www.edilex.fi/rakentamismaaraykset.</p>
<p>8.21. Kohteessa on lämmöntalteenottojärjestelmä mm. kylmälaitteiden, ilmastointilaitteiden, uima-altaiden tai jätevesien hukkalämmön hyödyntämiseksi.</p>	<p>☒ Tiedot käytössä olevasta lämpöenergian talteenottojärjestelmästä saatavilla.</p>
<p>8.22. Hakijan käyttämä lämpöenergia tuotetaan uusiutuvilla polttoaineilla (ei turve). Kirjaa lähteet.</p>	<p>☒ Tiedot uusiutuvan energian käytöstä lämpöenergian osalta ovat auditoijan saatavilla.</p>
<p>8.23. Hakijan käyttämä kaukolämpö ja kaukokylmä (myös koskikylmä) tuotetaan vähintään 75 % uusiutuvilla energialähteillä (ei turve).</p>	<p>Pyydä vuosittain selvitys kaukolämpöyhtiöltä uusiutuvan energian osuudesta.</p> <p>☒ Tiedot uusiutuvan energian käytöstä kaukolämmön tai -kylmän osalta saatavilla.</p>
<p>8.24. Hakija tuottaa itse uusiutuvaa energiaa. (maalämpö, aurinko, tuuli, ilma). Kirjaa mitä.</p>	<p>☒ Tiedot hakijan omasta uusiutuvan energian tuotannosta ovat auditoijan saatavilla.</p>
<p>8.25. Hakija on liittynyt elinkeinoelämän energiatehokkuussopimukseen (matkailu- ja ravintola-alan toimenpideohjelman kautta).</p>	<p>☒ Esittäkää tieto energiatehokkuussopimukseen liittymisestä.</p> <p>Lisätietoa palvelualan energiatehokkuussopimuksesta:</p>

	www.energiatehokkuussopimukset.fi/fi/sopimusalat/palv/eluola/
8.26. Huoneissa, keittiössä, pesulassa tms. käyttämät sähkölaitteet ovat energiatehokkaita.	Energiatehokkuusvaatimuksena on, että sähkölaite on EU:n Energiamerkin asteikolla A- A+++ EnergyStar-merkitty tai sillä on ympäristömerkki (tai täyttää vastaavat kriteerit). ☒ Esittäkää tiedot sähkölaitteiden energiatehokkuudesta.
8.27. Ilmanvaihtokoneisto on varustettu energiankäytön optimoivalla puhaltimella ja sen moottori on energiaa säästävää.	☒ Esittäkää tiedot ilmanvaihtokoneiston energiatehokkuudesta.
8.28. Ilmastointi sammuu automaattisesti, kun ikkuna avataan.	☒ Esittäkää tiedot automatisoidusta ilmastoinnin katkeamisesta ikkunoiden ollessa auki.
8.29. Kohteessa on avainkorttijärjestelmä tai muu automaattinen järjestelmä, joka varmistaa sähkölaitteiden ja valojen sammumisen huoneen ollessa tyhjiällä.	Kirjaa hakemukseen järjestelmä, jolla varmistatte sähkölaitteiden ja valojen sammumisen huoneen ollessa tyhjiällä. ☒ Järjestelmä katsotaan
8.30. Käytävä- ja aulavaloissa on käytössä liikkeentunnistus.	☒ Esittäkää tiedot liikkeentunnistimien käytöstä (vähintään 50 %:a käytävä- ja aulavaloista).
8.31. Yleisissä tiloissa on käytössä energiatehokas automatisoitu valaistus.	☒ Esittäkää tiedot automatisoidun valaistuksen käytöstä (vähintään 75 %:a yleisistä tiloista).
8.32. Hakija käyttää vain led-lamppuja	☒ Auditointikierros
8.33. Ulkovalaisimet ovat tarveohjattuja esim. liiketunnistimella ja ne sammuvat automaattisesti, kun niitä ei tarvita.	☒ Esittäkää tiedot tarveohjatun ulkovalaistuksen käytöstä.
8.33. Keittiön liesituulettimissa on infrapunatunnistin, jonka avulla liesituulettimien käyttö on mahdollisimman energiatehokasta.	☒ Esittäkää tiedot infrapunatunnistimien asennuksesta keittiön liesituulettimiin.
8.35. Keittiölaitteiden tarpeetonta päällä pitämistä vältetään.	☒ Esitelkää toimintamallinne keittiölaitteiden energiatehokkaan käytön varmistamiseksi. Laitteiden energiankulutuksen optimoimiseksi on hyvä selvittää laitteiden suositeltu käyttötapa. Joskus jatkuva sammuttelu ja käynnistely voi lisätä energiankulutusta.
8.36. Juoma-, kahvi-, vesi- ja muut automaattit eivät ole päällä tarpeettomasti.	☒ Esitelkää toimintamallinne juoma-automaattien tarpeettoman päällä pitämisen välttämiseksi.
8.37. Tietokoneissa ja kopiokoneissa on virran automaattinen aikakatkaistu.	Virta tulee katketa automaattisesti max. yhden tunnin kuluessa.

	☒ Osoittakaa tiedot tieto- ja kopiokoneiden virran automaattikatkaisusta.
<p>8.38. Uudet tietokoneet, tulostimet, kopiokoneet ja muut toimistolaitteet ovat ympäristömerkittyjä tai laitteiden valmistajalla on ympäristösertifikaatti.</p>	☒ Osoittakaa tiedot uusien, viimeisen 12kk aikana hankittujen, tieto- ja kopiokoneiden sekä muiden toimistolaitteiden ympäristöystävällisyydestä. Ympäristömerkinnäksi käy esim. EU:n Energiamerkintä asteikolla A- A+++, EnergyStar-merkintä tai ympäristömerkki.
<p>8.39. Kohteessa on sähköauton latauspiste tai biokaasuauton tankkauspiste.</p>	☒ Esittäkää tiedot sähköauton latauspisteestänne tai biokaasuauton tankkauspisteestänne. Katsotaan auditointikierroksella.
<p>8.40. Hakija tarjoaa sähköauton vuokrauspalvelua/välitystä tai sähkötaksin käyttöä.</p>	☒ Esittäkää tiedot tarjoamistanne sähköautopalveluista.
<p>8.41. Hakijan omassa käytössä olevista autoista vähintään puolet on sähköautoja, biokaasuautoja tai hybridautoja.</p>	☒ Esittäkää tiedot sähkö-, biokaasu- tai hybridautojen käytöstä (vähintään 50 %:a hakijan omista autoista).
<p>8.42. Hakija tarjoaa aurinkoenergiaa, muuta uusiutuvaa energiaa tai näihin liittyvää uutta teknologiaa näkyvästi asiakkaiden käyttöön.</p>	☒ Esittäkää tiedot asiakasviestinnästä.

9. ELINTARVIKKEET

Hakijan ympäristövastuullisuus näkyy asiakkaalle muun muassa kasvavana valikoimana lähi- ja luomutuotteita. Kiinnostus lähiruokaan ja ruoan alkuperään on kasvavaa.

Noin kolmannes kulutuksemme ympäristövaikutuksista juontuu syömästä ravinnostamme. Ruoan ekologista selkäreppua voi keventää tuntuvasti esim. minimoimalla hävikkiruoan määrää sekä suosimalla sesonginmukaisia kasvisruokia.

Tukea kestävän ruokalistan suunnitteluun:

www.ymparistoosaava.fi/ruokapalveluala/index.php?k=22438

Mikäli kohteessa ei ole ravitsemuspalveluita voi tämän kohdan ohittaa rastittamalla ”Kohteessa ei ole ravitsemuspalveluita”.

PAKOLLISET PERUSKRITEERIT

9.1. Hakija käyttää luomu- ja lähituotteita. (Vähintään viisi lähi- tai luomutuotetta käytössä.)

  listaa hakemukseen käytössäne olevat luomu- tai lähituotteet

Luomutuotannon tavoitteena on tuottaa ruokaa ja samalla ylläpitää maan kasvukuntoa ilman kemiallisia torjunta-aineita ja lannoitteita. Tämä puolestaan tukee luonnon monimuotoisuutta ja ravinteiden kierrätystä. Luomumerkkejä, jotka täyttävät EU-luomusäätöjen ehdot:

EU:n lehtimerkki Aurinkomerkki Leppäkerttumerkki

Vinkki! Luomuohjelma ammattikeittäille:

www.portaatluomuun.fi

Lähiruoka on mahdollisimman lähellä tuotettua kotimaista ruokaa, jonka alkuperä, tuottaja ja valmistaja tiedetään. Lähiruokaa suositaan ennen kaikkea sen paikallista maataloustuotantoa ja maatalouselinkeinoja ylläpitävästä vaikutuksesta sekä usein paremman jäljitettävyyden ansiosta.

Listaus käytössä olevista luomu- tai lähituotteista.

9.2. Lähi- ja luomutuotteiden ja ympäristömerkittyjen tuotteiden osuus säilyy tai kasvaa joka vuosi. Poikkeama tästä raportoidaan Green Keylle.

Lähi- ja luomutuotteiden lisäksi ympäristömerkittyjä elintarvikkeita ovat esim. Reilun kaupan ja MSC/ASC-merkityt tuotteet.

<p>9.3. Ravintolan ruokalistalla on aina myös kasvisvaihtoehto.</p>	<p>Kasvis- ja vegaaniruokavalioiden suosio on kasvussa. Kasvisruokaa suunniteltaessa kannattaa kiinnittää huomiota hyviin proteiinin lähteisiin (esim. pavut, herneet, linssit, soija, tofu, täysjyväviljat ja pähkinät).</p> <p>☒ Dokumentit kasvisruoan tarjoamisesta ruokalistalla.</p>
<p>PISTEKRITERIT</p>	
<p><i>9.4. Hakija ei käytä uhanalaisia kalalajeja.</i></p>	<p>Hakija tekee vastuullisia hankintoja kalatuotteita ostaessaan. Hakijalla on kirjattu käytäntö tätä varten. Hyvänä työkaluna voi käyttää esimerkiksi WWF:n kalaopasta tai valita MSC- tai ASC-sertifioituja tuotteita.</p> <p>☒ kalatuotteiden hankintapolitiikka tai toimintaohje</p>
<p><i>9.5. Hakija hyödyntää valikoimassaan satokauden kasviksia. Listaa hakemukseen esimerkkejä.</i></p>	<p>Satokauden aikana kasvatettuihin kasviksiin käytetään lähtökohtaisesti vähemmän ulkopuolista energiaa, esimerkiksi valoa ja lämpöä. Suomalaisia sesonkiherkkuja kuten marjat ja sienet, kasvaa paljolti luonnon ehdoilla, ilman ulkopuolista energiaa. Lähellä kasvatettujen tuoreiden kasvien suosiminen on ympäristölle ystävällistä, sillä se vähentää logistiikkaa ja varastointia.</p> <p>☒ Kuvaus satokausikasvien käytöstä.</p>
<p><i>9.6. Hakijan ravintolan ja aamiaistarjoilun ruokalistoille ja tarjoilupöytiin on merkitty luomutuotteet, lähituotteet ja muut ympäristömerkityt tuotteet.</i></p>	<p>Hakija merkitsee näkyvästi asiakkaitaan varten luomutuotteet, lähituotteet ja muut ympäristömerkityt tuotteet. Tämä tarjoaa asiakkaille mahdollisuuden tehdä valintoja myös ekologisin perustein. Merkintä voidaan tehdä buffet-tarjoiluun tai ruokalistalle esimerkiksi Green Key -logoa käyttämällä. Kriteerikohta koskee asiakasviestintää, mutta hakijaa rohkaistaan merkitsemään vastaavasti myös henkilökunnan ruoat.</p> <p>☒ Kuvaus merkitsemistavoista. Lisäksi auditointikierroksella käydään tutustumassa aamiaisen tai lounaan merkintöihin tai ruokalistoihin.</p>
<p><i>9.7. Hakija nostaa esille lähiruokatuotantoa ja tutustuttaa asiakkaat alueen lähiruokatuottajiin.</i></p>	<p>Lähiruokatuottajien esille nostaminen auttaa kertomaan esimerkiksi alueen ruokakulttuurista, lähiruoan ympäristövaikutuksista sekä lähituottajien valmistusmenetelmistä ja heidän arvoistaan.</p> <p>☒ Kuvaus miten lähiruokatuotantoa on tuotu esille asiakkaille</p>
<p><i>9.8. Kohteen ravintolan ruokalistalla on myös täysin vegaaninen ruokalaji ja maitojuoma.</i></p>	<p>Täysin vegaaniset ruoat eivät sisällä mitään eläinkunnan tuottamia ainesosia.</p> <p>☒ Merkintä ruokalistalla</p>

<p>9.9. Hakija vähentää aktiivisesti naudanlihan käyttöä.</p>	 Kuvaus miten naudanlihan käyttöä on vähennetty.
<p>9.10. Hakija mittaa ruokahävikin määrän ja toimii ruokahävikin minimoimiseksi. Keittiö- ja tarjoiluhenkilökunnalla on työohjeet tätä koskien.</p>	<p>Kriteerin täytyminen edellyttää hävikkiruoan säännöllistä mittaamista.</p> <p>Ruokahävikkiä muodostuu ruoanvalmistuksessa, tarjoiluhävikkinä ja lautasjätteen muodossa.</p> <p>Hävikin pienentämisessä huomioi seuraavat</p> <ul style="list-style-type: none"> • voiko ruoan määrällä tai ruokalajien valinnalla vaikuttaa ruokahävikkiin? • voiko ruokaa säilyttää ja laittaa tarjolle tarkemmin • voiko ruoka-aineita käyttää laajemmin esim. pilkottuja vihanneksia raaka-aineina muihin ruokalajeihin • voiko joissain tilanteissa annostarjoilu korvata buffet-tarjoilun • voiko asiakkaita kannustaa ottamaan ainoastaan sen verran kuin jaksaa syödä • voiko jäljelle jääneitä ruoka-aineita käyttää ruokahävikin seuranta koskevat raportit tai seurantamalli. <p>☒ Seurannan pohjalta tehdyt toimenpiteet.</p>
<p>9.11. Kokoustiloissa ja ravintoloissa tarjoillaan ensisijaisesti vesijohtovettä pullotetun veden sijaan.</p>	<p>Pullotetun veden ympäristöjalanjälki syntyy tuotannosta, pakkauksesta, kuljetuksesta ja pakkauksen kierrätyksestä tai hävittämisestä. Hanavesi on useiden tutkimusten mukaan lisäksi parempaa laadultaan kuin pullovesi.</p> <p>Hanavettä tarjoillaan vähintään ravintoloissa ja mahdollisissa kokoustiloissa, mutta sitä kannustetaan tarjoilemaan myös huoneissa, vastaanotossa ja henkilökunnan tiloissa.</p> <p>☒ Toimintatapa hanaveden tarjoamisen suhteen ja auditointikierröksellä katsotaan hanaveden tarjoilu eri tiloissa.</p>
<p>9.12. Kohteessa on keittiöpuutarha.</p>	<p>Hakija viljelee itse yrttejä, vihanneksia, marjoja tms. omassa puutarhassaan tai pihassaan.</p>
<p>9.13. Keittiöpuutarhassa on kompostori, jonka multa käytetään hyödyksi keittiöpuutarhassa.</p>	<p>Hakija kompostoi puutarhassa tai muualla hakijassa syntyvän kompostoitavan jätteen. Tässä huomioidaan paikalliset määräykset. Kompostorin tuottama multa hyödynnetään keittiöpuutarhassa.</p>

10. SISÄTILAT

PAKOLLISET PERUSKRITEERIT	
10.1. Sisätiloja remontoitaessa suositaan ympäristöystävällisiä ja terveellistä sisäilmaa edistäviä materiaaleja.	<p>Suosikaa ympäristömerkittyjä remointituotteita ja rakennusmateriaaleja sekä uusio- ja kierrätysmateriaaleja.</p> <p>Sisäilman terveellisyyden varmistamiseksi tulee noudattaa asetusta sisäilmastosta ja ilmanvaihdosta: www.finlex.fi/data/normit/37187-D2-2012_Suomi.pdf</p> <p>☒ Tiedot viimeisten 12 kk aikana käytettyjen remonttimateriaalien ympäristömerkinnöistä</p>
PISTEKRITEERIT	
10.2. Hakijalla on henkilöstöpolitiikka koskien tupakointia työaikana.	<p>Hotelilla on kirjallinen politiikka, joka rajoittaa tai kieltää tupakoinnin työaikana.</p> <p> henkilöstöpolitiikka</p>

11. ULKOTILAT

PAKOLLISET PERUSKRITEERIT	
<p>11.1. Kemiallisia lannoitteita tai tuholaismyrkkyjä käytetään vain siinä tapauksessa, että vastaavaa luonnonmukaista vaihtoehtoa ei ole saatavilla.</p>	<p>Saatavuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että vaihtoehtoinen tuote ei vastaa käyttötarpeita tai sitä ei löydy markkinoilta.</p> <p>Torjunta-aineiden käytössä on hyvä noudattaa ns. varovaisuusperiaatetta, jossa terveydelle tai ympäristölle mahdollisesti vaarallista tuotetta on syytä välttää, vaikka tuotteen haitoista ei ole täyttä tieteellistä varmuutta.</p> <p>☒ tiedot käytetyistä torjunta-aineista ja lannoitteista on auditoijan saatavilla.</p>
<p>11.2. Uudet ruohonleikkurit ovat käsikäyttöisiä, sähkökäyttöisiä, käyttävät lyijytöntä bensiiniä, ovat varustettu katalysaattorilla tai ovat ympäristömerkittyjä.</p>	<p>☒ tiedot uusien ruohonleikkureiden teknisistä tiedoista tai ympäristömerkinnästä on auditoijan saatavilla.</p>
<p>11.3. Kukat ja puutarha kastellaan aikaisin aamulla tai myöhään illalla.</p>	<p>☒ toimintaohjeet kukkien ja puutarhan kastelusta on auditoijan saatavilla.</p>
<p>11.4 Alueelle otetaan vastaan majoittujia enintään 60 perhettä/hehtaari.</p>	
<p>11.5. Vähintään 10 % alueesta on vapaata tilaa.</p>	
<p>11.6. Moottoriliikenne alueella pyritään minimoimaan eikä se ole sallittua yöllä (poikkeukset esim. lauttaliikenteen johdosta sallittuja). Tämä koskee sekä henkilökuntaa että asiakkaita. Asiasta on kirjalliset toimintaohjeet.</p>	<p>Liite: Kirjalliset toimenpiteet.</p>
PISTEKRITEERIT	
<p><i>11.7. Puutarhajäte kompostoidaan.</i></p>	<p>Mikäli hakijalla on piha-alueita, sieltä syntyvä puutarhajäte kuten ruohonleikkuujäte, lehdet ym. kompostoidaan paikan päällä. Kompostimulta hyödynnetään pihassa tai puutarhassa.</p> <p>☒ Toimintamalli miten puutarhajäte käsitellään ja asia katsotaan auditointikierroksella.</p>
<p><i>11.8. Sadevettä kerätään ja käytetään kukkien ja puutarhan kastelussa.</i></p>	<p>Hakija vähentää vedenkulutustaan hyödyntämällä sadevettä, järvivettä tai ns. harmaata vettä puutarhan ja istutusten kastelussa soveltuvin osin ja huomioiden tätä koskevat määräykset.</p>

	☒ Auditoinnissa hakija esittää toimintamallin ja asia katsotaan auditointikierroksella.
11.9. Uusia viheralueita perustettaessa käytetään kotimaisia tai kotoperäisiä lajikkeita.	Uusia viheralueita perustettaessa suositetaan suomalaiseseen luontoon ja ympäristöön sopivia lajikkeita. Erinomainen luonnon monimuotoisuutta lisäävä ratkaisu on muuttaa nurmikko tai osia siitä värikylläiseksi ja tuoksuvaksi kukkaniityksi. Vieraslajien leviäminen estetään. ☒ Hakijan kuvaus piha-alueiden suunnittelusta ja toteutuksesta
11.10. Lumenluonnissa käytettävä konekalusto on vähäpäästöistä.	Myös lumenluonnissa huomioidaan käytettävä laitteisto ja niiden ympäristörasitus, erityisesti päästöt. ☒ Yksilöinti lumenluonnin konekalustosta.
11.11. Autojen lämmitystolpissa on ajastimet.	Moottorin esilämmitys vähentää päästöjä ja moottorin kulumista. Se myös parantaa liikenneturvallisuutta nopeuttamalla auton sisälämmityslaitteen toimintaa, jolloin ikkunoiden huurtuminen vähenee. Lämmitysajan optimointi ulkolämpötilan mukaan säästää energiaa. ☒ Auditointikierros
11.12. Kohde hyödyntää kiinteistöstä kerättävää hukkalämpöä piha-alueiden kulkuväylien puhtaanpitoon lumesta/jäädästä tai kuivattamiseen (esimerkiksi vesikiertoisen lämmityksen avulla).	Hukkalämmön hyödyntäminen on energiataloudellista ja voi parantaa myös esimerkiksi piha-alueiden turvallisuutta. ☒ Kuvaus toiminnassa olevasta järjestelmästä
11.13. Piha-alueiden puhtaanapidossa käytettävissä koneissa ja laitteissa käytetään biohajoavaa öljyä.	Biohajoavat öljyt ovat usein kasvipohjaisia, mutta ne voivat olla myös synteettisiä ainesosia sisältäviä. Biohajoavuudella tarkoitetaan ainesosien hajoamista luonnossa mikrobin toimesta. ☒ Yksilöi käytetty öljy.
11.14. Asiakkaiden käyttöön tarjottavat moottorikelkat tai muut moottorikäyttöiset kulkuvälineet esim. mönkijät (omat tai kumppanin) ovat vähäpäästöisiä tai sähkömoottorikäyttöisiä.	Green Key -kohteissa ympäristöystävällisyyden tulee ulottua matkailijan kokemille eri osa-alueille. Moottorikelkkailussa tulee huomioida myös luonnossa liikkuminen luonto mahdollisimman vähän rasittaen. ☒ Yksilöi laitteiden ympäristöystävällisyys.
11.15. Asiakkaille tarjotaan ympäristöystävällisiä kulkuvälineitä alueella liikkumiseen ja matkatavarakujiin leirintäalueella/ mökkeihin.	

12. HALLINTO JA HANKINNAT

PAKOLLISET PERUSKRITEERIT

12.1. Henkilökunnan tilojen osalta noudatetaan samoja vaatimuksia kuin asiakastilojen suhteen.	Green Key -toiminta ulottuu henkilökunnan tiloihin niin ympäristökuormituksen vähentämisen (esim. veden ja energian kulutus, WC-kalusteet, valaistus jne.) kuin ympäristötietoisuuden lisäämisen osalta (esim. ohjeistukset). Henkilökunnan sosiaali tilojen valaistuksesta 75% on energiansäästölamppuja tai ledejä. Henkilökunnan sosiaali tilojen suihkuista 75% on max. virtaamalla 9 l/min ja hanoista 75% on virtaamalla max. 8 l/min.
12.2. Toimistossa käytettävät paperit ja painotuotteet ovat ympäristömerkityjä, ne on valmistettu kierrätyskuidusta tai toimittajalla on ympäristösertifikaatti.	Yksilöi tuotteiden ympäristömerkit hakemuksen liitteessä. listaa paperien ja painotuotteiden ympäristömerkit
12.3. Leirintäalueella toimiville palveluntarjoajille (esim. oheispalvelujen tuottajat) kerrotaan leirintäalueen Green Key-ohjelmasta ja ympäristötyöstä, ja heitä kannustetaan ympäristöystävällisyyteen toiminnassaan.	☒ Kuvaus miten palveluntarjoajia on infottu ja kannustettu ympäristöystävälliseen toimintatapaan.
PISTEKRITEERIT	
<i>12.4. Hakija kannustaa paperinkulutuksen vähentämiseen koko hakijassa mukaan lukien toimistot ja kokoustilat.</i>	Kokoustiloissa paperinkulutusta voidaan vähentää esimerkiksi sijoittamalla kokouslehtiöt sivupöydälle, josta ne ovat saatavilla tarvittaessa tai laittaa kokouspöydälle vain muutaman sivun sisältämät muistiinpanovälineet. Toimistossa ja vastaanotossa paperinkulutusta voidaan vähentää välttämällä tarpeetonta tulostusta ja tulostamalla kaksipuoleisesti. ☒ Toimintamalli miten paperinkäyttöä vähennetään.
<i>12.5. Hakija tiedottaa tavarantoimittajilleen ja muille kumppaneilleen Green Key -ympäristötyöstään ja kannustaa heitä ympäristöystävällisyyteen omassa toiminnassaan.</i>	Kumppaneita voi kannustaa ympäristötyöhön ja omaksumaan Green Key -työtavat omassa toimissaan ja erityisesti, kun he liikkuvat hakijan alueella tai kiinteistössä. Tämä voi tapahtua yhteisissä tapaamisissa tai tiedottamalla. Green Key -materiaalipankissa kirjemalli. ☒ Dokumentti tiedotuksesta kumppaneille.
<i>12.6. Hakija käyttämistä tavarantoimittajista ja muista kumppaneista vähintään 75 %:lla on ympäristösertifikaatti, ympäristöpolitiikka tai kirjallinen kestävä kehityksen toimintatapa.</i>	Green Key kannustaa valitsemaan kumppaneita, joilla vastuullisuus on vahvasti kiinteä osa liiketoimintaa. Tämän kriteerin täytyminen edellyttää, että hankinnoista 75% tulee tällaisilta kumppaneilta.

	☒ Lista kumppaneista, jotka täyttävät kriteerin ja näiltä kumppaneilta hankittava osuus hakijan hankinnoista.
<p>12.7. Kohteessa tapahtuma- ja oheispalveluja tuottavat yritykset ovat tietoisia hakijan Green Key -ympäristötyöstä ja osana yhteistyötä on sovittu miten he huomioivat tämän omassa työssään sekä tarjoamissaan palveluissa.</p>	☒ Kuvaus miten tapahtuma- ja oheispalveluja tuottavat kumppanit ovat huomioineen ympäristönäkökulmat.
<p>12.8. Hakija ostaa omaan käyttöönsä sekä jälleenmyyntiin paikallisten käsityöläisten ja pienyrityksien lähituotteita ja -palveluja. 75 % hankinnoista täyttää tämän kriteerin. Vaihtoehtoisesti hakija voi tarjota lähialueen tuottajille mahdollisuuden myydä suoraan hakijavieraille paikallista luontoa tai alueen historiaa tai kulttuurisia ilmentäviä tuotteita.</p>	<p>Lähituotteiden ja -palvelujen ostaminen ja tarjoaminen vieraille tukee alueen elinvoimaisuutta ja usein lähituotteet ovat ekologinen valinta.</p> ☒ Hankintamäärä ja sen osuus kokonaishankinnoista tai toimintamalli yhteistyölle lähituottajien kanssa.
<p>12.9. Hakijan viimeisen 12 kuukauden aikana ostamista kestokulutustuotteista vähintään 75 % on ympäristömerkittyjä tai niiden valmistajalla on ympäristösertifikaatti. Listaa esimerkit.</p>	☒ Lista kriteerin täyttävistä kestokulutustuotteiden toimittajista ja niiden osuus kaikista kestokulutustuotteiden hankinnoista.
<p>12.10. Hakija seuraa ja mittaa kertakulutustuotteiden ja käyttötavaroiden hankintamäärää, ja etsii aktiivisesti keinoja kulutuksen vähentämiseen.</p>	<p>Kaikissa hankinnoissa käytetään tarkkaa harkintaa ja hankintamääriä seurataan. Kun seurantatieto on olemassa voidaan arvioida kokonaishankintamäärän kehittymistä.</p> ☒ Hankintamäärän seurantaraportti ja toimintamalli määrän pienentämiseksi.
<p>12.11. Hakija on hankkinut kierrätettyjä kalusteita.</p>	<p>Käyttökelpoisen tuotteen jatkokäyttö tai kunnostaminen vähentää jätteeksi joutuvan tavaran määrää. Lisäksi käytetyn tavaran hankinta uuden sijaan säästää tuotteiden valmistukseen tarvittavia luonnonvaroja.</p> ☒ Lista tai esimerkkejä viimeisen 12 kk aikana käytettynä hankituista kalusteista.
<p>12.12. Hakija on kunnostanut vanhoja kalusteitaan uusien ostamisen sijaan</p>	<p>Tuotteen tai tavaran käytön jatkaminen pidentää tuotteen elinkaarta. Vanhan kalusteen kunnostaminen voi pidentää sen käyttöikä vuosilla.</p> ☒ Lista tai esimerkkejä kunnostetuista vanhoista kalusteista.

